

Приложение № 2 към Условията за кандидатстване

СТРАТЕГИЯ ЗА ВОМР (ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ ЕЛЕМЕНТИ) шрифт Times New Roman 12, междуредие 1,15																							
1. Географски район и население, обхванати от стратегията за ВОМР (не повече от 2 страници)																							
1.1. Информация за територията и населението на МИГ:																							
- Списък на общините, обхванати от МИГ;	МИГ Борован - Враца – Вършец включва територията на три общини: ❖ Община Борован, област Враца ❖ Община Враца, област Враца ❖ Община Вършец (без общинския център – гр. Враца), област Монтана																						
- Списък на населените места, обхванати от МИГ;	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Общини/Населени места</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>0605 Борован</td> </tr> <tr> <td>05548 с. Борован</td> </tr> <tr> <td>21600 с. Добролево</td> </tr> <tr> <td>46810 с. Малорад</td> </tr> <tr> <td>51559 с. Нивянин</td> </tr> <tr> <td>66617 с. Сираково</td> </tr> <tr> <td>0610 Враца (без общински център гр. Враца)</td> </tr> <tr> <td>02590 с. Баница</td> </tr> <tr> <td>03438 с. Бели извор</td> </tr> <tr> <td>10789 с. Веслец</td> </tr> <tr> <td>11185 с. Вировско</td> </tr> <tr> <td>11555 с. Власатица</td> </tr> <tr> <td>12749 с. Върбица</td> </tr> <tr> <td>15521 с. Голямо Пещене</td> </tr> <tr> <td>16897 с. Горно Пещене</td> </tr> <tr> <td>20376 с. Девене</td> </tr> <tr> <td>30606 с. Згориград</td> </tr> <tr> <td>38875 с. Костелево</td> </tr> <tr> <td>43712 с. Лиляче</td> </tr> <tr> <td>44728 с. Лютаджик</td> </tr> <tr> <td>46807 с. Мало Пещене</td> </tr> </tbody> </table>	Общини/Населени места	0605 Борован	05548 с. Борован	21600 с. Добролево	46810 с. Малорад	51559 с. Нивянин	66617 с. Сираково	0610 Враца (без общински център гр. Враца)	02590 с. Баница	03438 с. Бели извор	10789 с. Веслец	11185 с. Вировско	11555 с. Власатица	12749 с. Върбица	15521 с. Голямо Пещене	16897 с. Горно Пещене	20376 с. Девене	30606 с. Згориград	38875 с. Костелево	43712 с. Лиляче	44728 с. Лютаджик	46807 с. Мало Пещене
Общини/Населени места																							
0605 Борован																							
05548 с. Борован																							
21600 с. Добролево																							
46810 с. Малорад																							
51559 с. Нивянин																							
66617 с. Сираково																							
0610 Враца (без общински център гр. Враца)																							
02590 с. Баница																							
03438 с. Бели извор																							
10789 с. Веслец																							
11185 с. Вировско																							
11555 с. Власатица																							
12749 с. Върбица																							
15521 с. Голямо Пещене																							
16897 с. Горно Пещене																							
20376 с. Девене																							
30606 с. Згориград																							
38875 с. Костелево																							
43712 с. Лиляче																							
44728 с. Лютаджик																							
46807 с. Мало Пещене																							

	49223 с. Мраморен	
	51528 с. Нефела	
	54482 с. Оходен	
	55070 с. Паволче	
	72504 с. Тишевица	
	73119 с. Три кладенци	
	80311 с. Челопек	
	81400 с. Чирен	
	1212 Вършец	
	12961 гр. Вършец	
	16119 с. Горна Бела Речка	
	16866 с. Горно Озирова	
	22019 с. Долна Бела Речка	
	22747 с. Долно Озирова	
	23073 с. Драганица	
	37318 ман. Клисурски манастир	
	68179 с. Спанчевци	
	69537 с. Стояново	
	80683 с. Черкаски	
- Брой жители на населените места, обхванати от МИГ.	Населени места /	Брой жители*
	№ по ЕКАТТЕ и наименование	
	0605 Борован	5 039
	05548 с. Борован	1985
	21600 с. Добролево	820
	46810 с. Малорад	1598
	51559 с. Нивянин	445
	66617 с. Сираково	191
	0610 Враца (без общински център гр. Враца)	12 013
	02590 с. Баница	990
	03438 с. Бели извор	589
	10789 с. Веслец	182
	11185 с. Вировско	289
	11555 с. Власатица	334
	12749 с. Върбица	390
	15521 с. Голямо Пещене	486
	16897 с. Горно Пещене	323
	20376 с. Девене	875
	30606 с. Згориград	1396
	38875 с. Костелево	776
	43712 с. Лиляче	775

	44728 с. Лютаджик	122	
	46807 с. Мало Пещене	51	
	49223 с. Мраморен	571	
	51528 с. Нефела	555	
	54482 с. Оходен	218	
	55070 с. Паволче	641	
	72504 с. Тишевица	454	
	73119 с. Три кладенци	724	
	80311 с. Челопек	483	
	81400 с. Чирен	789	
	1212 Вършец	6 784	
	12961 гр. Вършец	5365	
	16119 с. Горна Бела Речка	55	
	16866 с. Горно Озирова	191	
	22019 с. Долна Бела Речка	92	
	22747 с. Долно Озирова	338	
	23073 с. Драганица	168	
	37318 ман. Клисурски манастир	13	
	68179 с. Спанчевци	325	
	69537 с. Стояново	52	
	80683 с. Черкаски	185	
	Общо за територията на МИГ Борован-Враца-Вършец	23 836	
(по данни на НСИ към 31.12.2020 г.)			
Община	Брой жители		
	2020*	2021**	2023***
Борован	5 039	4 930	4780
Враца (без общински център гр. Враца)	12 013	11 690	11170
Вършец	6 784	6 626	6663
ОБЩО	23 836	23 246	22613
* Население към 2020 г. - Базова година за СВОМР 2023 - 2027 г.;			
** Население по данни на НСИ към 31.12. 2021 година			
*** Население по данни на НСИ към 31.12. 2023 година			

1.2. Описание на географския район и карта на територията, обхваната от МИГ:
МИГ Борован - Враца - Вършец обхваща кохерентна територия с непрекъснати граници и включва цялата територия на общините Борован и Вършец, и територията на община Враца (без гр. Враца в строителните му граници). В териториалният обхват на МИГ са включени 3 (три) от общо 21 (двадесет и една) общини, част от област Враца (10 общини) и Монтана (11

общини). Всички общини от МИГ се намират в Северозападен район на планиране. Община Борован и община Враца попадат в административните граници на област Враца, а община Вършец – в област Монтана. Общата площ на територията на МИГ (без гр. Враца в строителните му граници) възлиза на 1008, 896 кв. км. Най-голяма площ заема община Враца (без гр. Враца в строителните му граници) - 557, 436 кв. км, а общините Борован и Вършец имат почти еднакви територии – 210,92 кв. км., община Борован и 240,54 кв. км. община Вършец. В проучваната територия има един град – Вършец от 5-то йерархично ниво (малки градове – опорни центрове в периферните региони в страната) на йерархичната система от градове-центрове, определени в актуализацията на Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. (АНКПР). Територията на МИГ включва и: 22 села, намиращи се в община Враца; 5 села, намиращи се в община Борован и 8 села, намиращи се в община Вършец или общо 35 села. Територията на МИГ Борован - Враца – Вършец граничи на север с община Хайредин, на север с община Криводол, на северозапад с община Берковица, на изток с община Бяла Слатина, а на юг с община Мездра и югозапад с община Своге.

Географската характеристика на територията е един от факторите, които са от съществено значение на развитие на територията на МИГ и оказва влияние по отношение на планиране и установяване на потенциала за развитие и потребностите на заинтересованите страни. Територията се характеризира със сравнително висока степен на хомогенност по редица признаци, най-важните от които са: еднородна природна среда, природно-ресурсен и агроекологичен потенциал: неблагоприятен социално-демографски профил, състояние на местните икономики под средното за страната, общи социални и икономически проблеми, финанси, инвестиционен капацитет. Единственото различие е от административно-териториален характер: териториите на трите общини попадат в две административни области (Враца и Монтана), което в контекста на политиките на ЕС за обединяване на териториален, а не на административен принцип, не би могло да бъде пречка за постигането на споделените цели.

Карта на Община Вършец

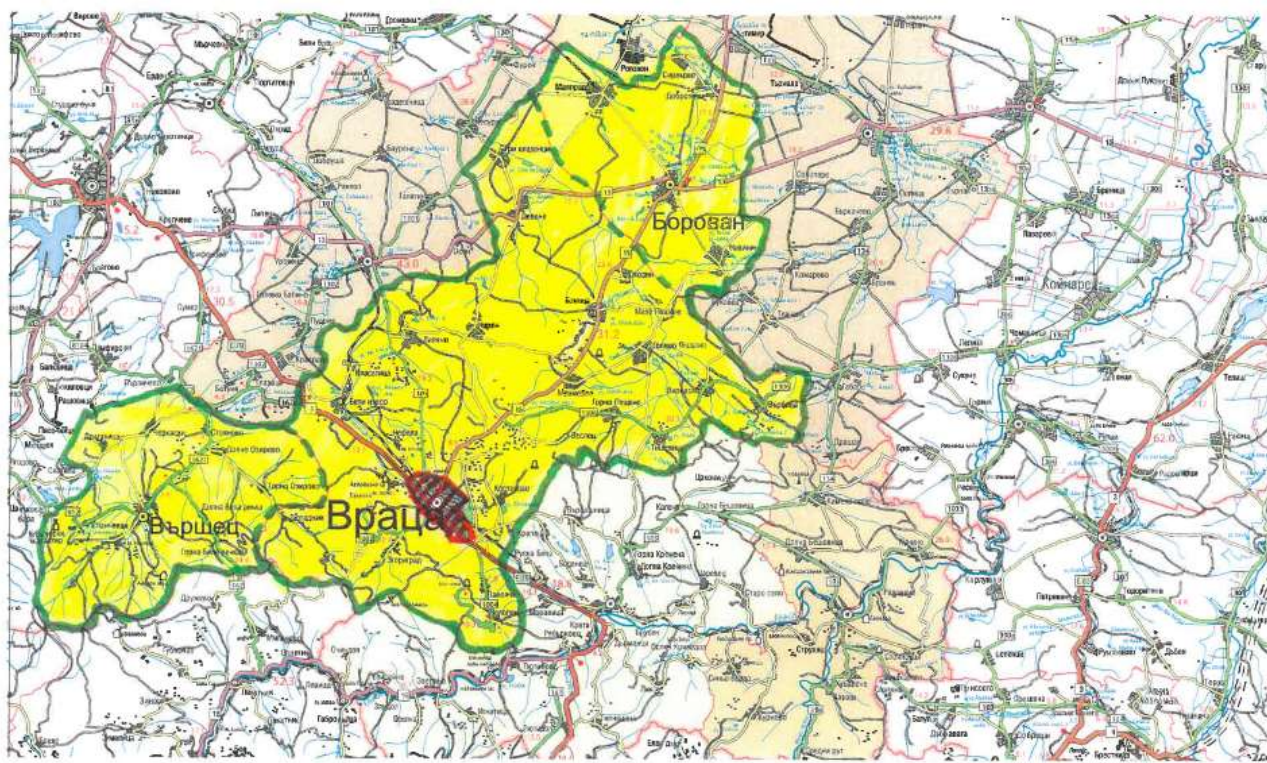

Карта на Община Борован

Карта на Община Враца

КАРТА С ОЧЕРТАНИ ГРАНИЦИ НА ТЕРИТОРИЯТА ПОТЕНЦИАЛНАТА МИГ БОРОВАН- ВРАЦА-ВЪРШЕЦ

Разположение и релеф

Територията, обхващаща общините Враца, Борован и Вършец, се характеризира с изключително разнообразен релеф, обхващащ равнинни, хълмисти, полупланински и планински участъци: Община Враца – релефът е преходен от равнинен към хълмист, типичен

за западната част на Дунавската равнина, със силно пресечени участъци около планинските подстъпи. Община Борован – представя типично равнинно-хълмист релеф, с надморска височина между 250–350 м. Територията ѝ попада в Западната Дунавска равнина и частично в Западния Предбалкан. Община Вършец – разполага с полупланински до високопланински релеф, като включва както равнинни, така и стръмни планински терени, характерни за подножието на Стара планина.

Полезни изкопаеми

Територията е сравнително бедна на полезни изкопаеми. На територията на общините Борован и Вършец няма полезни изкопаеми с промишлено значение. Геоложкото и палеогеографското развитие на територията на община Враца определят вида и териториалното разпределение на полезните изкопаеми. Във Врачанска планина се разкриват полиметалните находища от Плакалнишкото рудно поле - “Седмочисленици“ и “Плакалница“ (Медна планина). Добивът на оловно-цинкови и медни руди (с повишено съдържание на сребро) е преустановен.

Климат

Територията на МИГ попада в умерено-континенталната климатична зона, характерна за Северозападна България, със следните основни черти: четири ясно изразени сезона; студена зима и топло до горещо лято; рязък преход между сезоните; относително ниска средногодишна температура в сравнение с Южна България и неравномерно разпределение на валежите.

Водни ресурси

Водните ресурси и хидроложките условия в трите общини са разнообразни, като се наблюдава ясно разграничение между по-бедните на водни ресурси равнинни части (Враца, Борован) и богатите на води и минерални извори планински райони (Вършец). Община Вършец има най-богат воден потенциал, включително стратегически важни ресурси като минерални води – предпоставка за развитие на балнео- и СПА туризъм. Община Враца е с ограничен повърхностен отток и ниска гъстота на речната мрежа, което създава нужда от устойчиво управление на наличните води чрез микроязовири и опазване на водния баланс. Община Борован е добре обезпечена с малки язовири, което я прави подходяща за напоително земеделие, но е зависима от пролетните валежи и снеготопенето.

Почви

Територията на МИГ (общините Враца, Борован и Вършец) се характеризира с голямо почвено разнообразие, обусловено от разнообразния релеф, климат и геоложки строеж. Почвите варират от плодородни черноземи в равнинните части до горски и планинско-ливадни почви в планинските райони.

Флора, фауна и защитени зони

Територията на МИГ е биогеографски и природозащитно значима, с изключителна концентрация на защитени видове, хабитати и екосистеми. Това я прави уникална в национален и европейски контекст. Територията на МИГ, и в частност община Враца, се отличава с изключително висока степен на природозащитна стойност, формирана от наличие на защитени територии, разнообразие от екосистеми и редки видове. Най-значим

природозащитен обект е резерват „Врачански карст“, разположен върху 1438.9 ха в землищата на гр. Враца, с. Згориград и с. Паволче. Резерватът има строг режим на защита и цели опазването на уникални геоморфологични форми, скална и карстова растителност и изключително ценна пещерна фауна. Представлява един от най-богатите карстови райони в България, включващ въртопи, валози, пещери и други карстови образувания. Поддържа богата флора – над 560 вида висши растения, от които 21 са включени в Червената книга на България. Охранява ендемични и реликтни видове като ковачев зановец, алпийско плюскавиче, келереров центрантус. Срещат се 167 вида лечебни растения, което е 35,6% от цялата установена флора в резервата. Част от територията на общината попада и в Природен парк „Врачански Балкан“, с висока екологична, ландшафтна и рекреационна стойност.

По данни на МОСВ в обхвата на МИГ са налични: Природни забележителности, защитени местности, защитени зони, защитени територии.

2. Описание на процеса на участие на общността в разработване на стратегията: (не повече от 3 страници)

2.1. Описание на процеса - проведени срещи, семинари, конференции, обучения, обществени обсъждания с местната общност и описание на съответствието на стратегията с Интегрираната/ите териториална/и стратегия/и за развитие на региона/ите от ниво 2:

Важна предпоставка за успеха на СВОМР са проведените подготвителни дейности и активното участие на представителите на местната общност в целия процес на нейното разработване. С цел постигане на широка информираност и прозрачност, насърчаване активното участие на местната общност и заинтересованите страни, комуникация по време на разработването и постигане на консенсус по отношение на финалния вариант на СВОМР бяха извършени редица дейности с широко обществено участие. При разработване на СВОМР 2023-2027 активно бяха включени представителите на местната общност в редица дейности. По време на подготовката на Стратегията за ВОМР за периода 2023 -2027 г. са проведени редица събития във връзка с информиране и консултиране с местната общност, обучения във връзка с подготовката за нейното прилагане и обществени обсъждания, както следва:

1. Еднодневна информационна среща за популяризиране на подхода ВОМР и сформирание на 5 тематични фокус-групи – проведени са 6 броя информационни срещи за информиране на местната общност относно процеса на разработване на стратегия за Водено от общностите местно развитие за периода 2023 - 2027 година. По време на срещите са дискутирани възможностите, които предлагат за финансиране различните финансиращи програми, вкл. допустимите дейности, които могат да се включат в Стратегията.

2. Работна среща на сформиранияте 5 тематични фокус-групи – проведени са 5 работни срещи на сформиранияте 5 тематични фокус-групи. По време на работните срещи бяха обсъждани силни страни и предимства, слаби страни и проблеми, възможности и потенциал за развитие на територията на МИГ, както и рискове, свързани по отношение на различни тематични направления и групи „Инфраструктура и опазване на околната среда“, „Земеделие, вкл. Социално земеделие и интелигентни селища“, „Социално включване, вкл. пазар на труда и социални дейности“, „Образование, култура и младежки дейности“ и „Бизнес, иновации, кръгова икономика“. Бяха разгледани и обсъдени резултатите от анкетното проучване за

целите и приоритетите на Стратегията.

3. Обществен форум по разработване на Стратегията – проведени са 3 броя обществени форуми. В рамките на обществения форум е обсъден социално икономически анализ, който е основа за разработване на Стратегия за Водено от общностите местно развитие. Участници във форума, представители на различните общини от територията, подчертаха необходимостта от повишаване на конкурентоспособността на територията, подобряване на дребномащабната инфраструктура, вкл. обновяване на читалищата, подкрепа на микро и малките фирми, както и сектор земеделие.

4. Еднодневна информационна срещи за представяне на разработен вариант на Стратегията за ВОМР – проведени са 6 броя еднодневни информационни срещи. По време на срещите са представени и дискутирани целите, приоритетите, мерките и финансовия план на Стратегия за Водено от общностите местно развитие на Местна инициативна група „Борован – Враца – Вършец“. Направените от участниците в срещите предложения бяха отразени и представени в следващите събития по проекта.

5. Форум за обществено обсъждане - проведени са 3 броя форуми за обществени обсъждания. По време на форумите е обсъден проекта на Стратегията за ВОМР на СНЦ „МИГ Борован – Враца – Вършец“. По време на форумите присъстваха представители на всички групи заинтересовани страни от общините Борован – Враца – Вършец.

6. Обучения на партньори по проекта – проведени са 5 обучения за запознаване на партньорите по проекта с проектни идеи и представители на местната общност с приложимата нормативна рамка за прилагане на Подхода ВОМР за периода 2023 – 2027 г. и цялостния процес по предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по процедури за подбор на проекти, осигуряване на възможност за придобиване на умения прилагане на подхода ВОМР и готовност за изпълнение на Стратегията в съответствие с приложимите нормативни документи и изисквания за периода 2023 - 2027 г.

7. Обучения на местни лидери и заинтересовани страни – проведени са 6 обучения на местни лидери и заинтересовани страни. В обученията са разгледани теми като: Конкретни изисквания за кандидатстване с проектни предложения, включени в Стратегията за ВОМР; Процес на кандидатстване с проектни предложения, включени в Стратегията за ВОМР и др.

8. Срещи за консултиране на разработваната стратегия със заинтересованите страни: Проведени са 3 срещи с участието на представители на заинтересованите страни, с цел представяне на новите моменти, съгласно публикуваните Условието за кандидатстване по процедура № BG06AFSP001-1.001, които имат отражение в СВОМР за периода 2023 – 2027, вкл. проблемите, нужди и специфичните предизвикателства на територията на МИГ, стратегическата рамка на СВОМР, мерките, финансовата рамка във връзка с актуализацията

8. Обществено обсъждане на СВОМР: Проведено е едно обществено на финалния вариант на СВОМР за периода 2023-2027 г., с участието на представители на всички идентифицирани заинтересовани страни от трите сектора - публичен, стопански и нестопански сектор, вкл. с участието на млади хора, представители на уязвими групи и малцинства.

В резултат на всички изпълнени действия е **разработена СВОМР за периода 2023-2027 г.**, която се базира на **широка информационна кампания, консултации и обсъждания** с участието на представители на всички заинтересованите страни, като е приложен **подход на планиране „отдолу-нагоре“**, с цел постигане на консенсус, повишаване на ангажираността и заинтересоваността на местната общност от трите общини в обхвата на МИГ, като гаранция за успех, както при подготовката, така и за бъдещото прилагане на стратегията.

2.2. Групи/сектори заинтересовани лица, участвали в процеса на съгласуване на стратегията:

В процеса на разработване на СВОМР на територията на общините Борован, Враца (без общинския център – гр. Враца) и Вършец са идентифицирани групи заинтересовани страни - представители на трите основни сектора (публичен, стопански и нестопански сектор), които за взели участие в проведените събития, както следва:

В процеса на разработване на СВОМР на територията на общините Борован, Враца (без гр. Враца) и Вършец са идентифицирани 7 групи заинтересовани страни - представители на трите основни сектора (публичен, стопански и нестопански сектор), които за взели участие в проведените събития, описани по-горе. В Колективния върховен орган (общото събрание) на МИГ са представени 100% от идентифицираните на територията и анализа 7 групи заинтересовани лица, както и представителност на всички сектори.

3. Анализ на нуждите и потенциала за развитие на територията:

3.1. Описание на ситуацията на територията на МИГ към момента на кандидатстване:

Всички общини от МИГ се намират в Северозападен район на планиране. Подробно описание на ситуацията на територията на МИГ е представено в изготвените в процеса на разработване на СВОМР проучвания и анализи. Документите съдържат подробна информация и анализ относно географския район, природните и климатични дадености, състоянието на инфраструктурата, условията за живот и околната среда, социално-икономическите, културно-историческите и др. характеристики, както и потребностите на населението на територията, обхваната от стратегията. На базата на събраната и анализирана информация са описани тенденциите в развитието на територията и потребностите на населението.

Население и демографски характеристики

На територията на МИГ има общо 37 населени места, от които 1 град. По данни на НСИ към 31.12.2021 г. общо населението на територията на МИГ е 23 246 души, което е намаление с 3731 човека в сравнение с данните спрямо 31.12.2011 г. Населението на територията е 0,34 % от общото за страната и гъстотата му към края на 2021 г. е 23,04 души/ кв. км, или по-ниска от средната за страната (63,6 души/кв. км), и по-ниска от гъстота на населението в област Монтана (34,49 души/кв. км) и област Враца (43,55 души/кв. км).

Демографски характеристики

Общото население на трите общини, включени в МИГ към 31.12.2021 г. по данни на НСИ е 23 246 души, а към базовата 2020 г. за разработване на СВОМР е 23 836 души. В периода 2021 – 2021 г. населението на територията на МИГ намалява с 3 138 човека, като намалението се

отнася и за трите общини от обхвата на МИГ. С най-големи темпове намалява населението в община Вършец, общо с 1307 човека за периода. Динамиката на населението се развива в отрицателна посока, като следва тенденциите, както в областите Монтана и Враца, така и в страната. Демографските проблеми, валидни в национален мащаб, важат и за общините от територията на МИГ - отрицателен естествен прираст, емиграция, застаряващо население, обезлюдяващи се периферни територии. Естественият прираст за територията на МИГ е отрицателен, както и в трите общини поотделно. Отрицателният прираст при мъжете е по-силно изразен в сравнение с този при жените както за територията на МИГ, така и за трите общини поотделно „-24,5%“ за 2021 г. , като при това е по-висок в сравнение с област Враца (-20.0% за 2021 г.), област Монтана (-23.1%), и този за страната (-13,21%), което показва една неблагоприятна тенденция за територията. Миграционните процеси се характеризират с трайно отрицателен прираст (разликата между заселили се и изселили се) в община Борован е - 28 жители за 2022 г., в община Вършец е - 23 жители. Налице е положителен прираст в община Враца (без гр. Враца) от 30 жители за 2022 г. Половата структура на населението на МИГ през 2021 г. се характеризира с лек превес на женското население над мъжкото (51,05% към 48,95%). Съотношението на населението по пол като цяло се запазва много близко до тенденциите в страната. По-голям превес на мъжкото над женското население през 2021 г. се наблюдава в община Борован (50,34% - мъже и 49,66% - жени), както и в селата на община Враца (50,04% - мъже и 49,95% - жени), но превесът е незначителен. Единствено в община Вършец женското население преобладава (48,93% са мъжете и 50,07% са жените).

Възрастовата структура: Населението в трудоспособна възраст на територията на МИГ Борован-Враца-Вършец преобладава, като представлява 53,64 % от общото население на трите общини (без гр. Враца) през 2021 г. Населението в над трудоспособна възраст е с 15 % повече от населението в под трудоспособна възраст, което е обусловено от отрицателния естествен прираст, застаряването на населението и влошените демографски тенденции в общините. НСИ дефинира трудоспособната възраст като диапазона от 16 години до текущата нормативно определена възраст за пенсиониране на масовата категория труд - 61 години и 8 месеца за жени и 64 години и 4 месеца за мъже през 2021 г. Показателят е важен, защото отразява до голяма степен потенциала на всеки регион да генерира растеж и да привлича инвестиции. Общо на територията населението в под трудоспособна възраст е 15,21%, в над трудоспособна възраст – 30,06%, в трудоспособна възраст е 53, 64%. Населението в трудоспособна възраст в страната за 2021 е 62,4%, в област Враца - 57,62% и в област Монтана – 58,88%. Посочените стойности показват, че по отношение процента на лицата в трудоспособна възраст, територията на МИГ има по-ниски и неблагоприятни показатели с тези на страната и на областите Враца и Монтана. Процесът на застаряване на населението се проявява силно във всички общини от територията на МИГ, особено неблагоприятно е съотношението за община Враца, поради факта, че данните се отнасят само за 22-те села на общината.

Етническа структура: От общия брой отговорили по време на преброяването през 2021 г., лицата с българска етническа принадлежност (процентно съотношение) са най-много в община Враца - 95%, следвани от община Борован - 94% и община Вършец - 75%, като в последната стойност е *най-близко до средните за страната*. Лицата, самоопределили се към турската етническа общност е на-малоброен – под 0,1 % за трите общини. Лицата с ромска

етническа принадлежност са най-много в община Вършец – 20, 97% от общо отговорилите лица, което е пет пъти повече *от средните стойности за страната*, а през 2021 г. броят им е увеличен с 442 души, в сравнение с 2011 г. (*предходното официално преброяване на населението*). В община Враца ромите са 3%, а в община Борован - 2%, като тези стойности са близки до стойностите на национално ниво. От предоставените данни е видно, че **ромското население е основна етническа група общините от територията на МИГ**, с близки или по-високи стойности от средните за страната. И в трите общини са създадени механизми за справяне с проблемите на ромската общност, като има образователни и здравни медиатори, реализират се редица програми, разработват се планове в изпълнение Стратегиите за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021- 2030) за двете области Враца и Монтана и Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030). Лицата, самоопределили се като роми и турци на база на преброяването през 2021 г, на територията за трите общини, в обхвата на МИГ, както и тези в страната и областите Монтана и Враца, в които попада МИГ, са както следва: Община Борован - роми - 1,96% , турци - 0,06%; Община Враца – роми – 3,06%, турци – 0,07 %; Община Вършец – роми -20,97%, турци – 0,1%; Област Враца – роми - 6,63%, турци – 0,28%; Област Монтана – роми -10,95%, турци – 0,11%; Страната –роми 4,4%, турци – 8,4%. Лицата с българска етническа принадлежност на територията на трите общини са повече от средните данни за страната. Ромите в две от общините (Борован и Враца) са близки до тези за страната, докато процентът на самоопределилите се роми в община Вършец са по-високи от тези на областно ниво и за страната – 20, 97 % от отговорилите.

Образователната структура на населението в трите общини от територията на МИГ се характеризира със сходна структура спрямо средната за областите Враца и Монтана и за страната, като 16% от населението е с висше образование, 50% със средно и 19,6% с основно образование. По отношение на висшето образование, процентът на лицата с висше образование на територията на трите общини е средно 16%, а в страната – 25,53%. Хората с основно образование - на територията на трите общини е средно 19,6%, а в страната – 16,4%. Най-висок е процента на лицата с основно образование на територията на община Борован - 27,19%. По- високият процент на хората с основно образование оказва влияние и върху квалификацията и качеството на работната сила на територията на МИГ. Липсата на квалифицирана работна ръка е една от предпоставките за по-ниската конкурентоспособност на местния бизнес.

Пазар на труда

Икономически активното население на територията на МИГ е 8 866 души по данни от преброяване през 2021 г., като най-голям брой от тях се намира в община Враца – 50,5 % от активните лица на територията на МИГ, следва община Борован - 43,7% и община Вършец- 39,2% Коефициентът на икономическа активност (съотношението между броя на работната сила и населението на 15 и повече навършени години), е 44,47 %. Тази стойност е по-ниска от средната за страната (52,7%).

Общините от територията на МИГ попадат в групата на общините с относително висока безработица в сравнение с областта и със страната. По данни на Дирекция „Регионална служба

по заетостта“ (ДРСЗ) Враца и Монтана, през 2021 г. средното равнище на безработица за територията на МИГ Борован - Враца - Вършец е 19,47%, което е по-високо от равнището на безработица в област Враца - 10%, област Монтана – 17,3% и в страната - 5,5%. Равнището на безработица на община Враца се различава съществено от това на общините Борован и Вършец. Най-високо е равнището на безработица в община Борован (37,60%), а най-ниско в община Враца (6,70%). Нивото на безработица в община Вършец е 14,1%. Нивото на безработица на територията на МИГ е високо (19,47%), което е повече от четири пъти повече от това за страната (5,5%) и почти два пъти по-високо от това в област Враца (10%) и приблизително на равнището в област Монтана (17,3%).

Общият брой на наетите лица по трудово правоотношение в територията на МИГ за 2021 г. по данни на НСИ е 7406 души.

Икономика

Общият брой на регистрираните предприятия на територията на МИГ през 2021 г. е 398 по данни на НСИ, като преобладаваща част от тях са микропредприятия, с дял над 92%. Няма данни за наличието на малки, средни и големи предприятия, тъй като информацията за тях се явява конфиденциална. Такава се явява информацията за секторите на добивната промишленост, производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива, доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване; култура, спорт и развлечения.

Аграрен сектор

Потенциалът за развитие на селското стопанство на територията на МИГ се определя от разнообразието на релефа и видовете земеделски територии. Преобладаващият полски и полупланински характер на територията предопределя, както размера и относителния дял на видовете земеделски територии, така и възможностите за развитие на определени подотрасли. На територията на общините Борован, Враца и Вършец се развива многоотраслова икономика. Представени са всички сектори – аграрен сектор (първичен сектор), индустрия (вторичен сектор), търговията и услугите (третичен сектор). Структуроопределящо значение имат преработващата промишленост и услугите, което допринася за подобряването на икономическите резултати и в трите общини. Селското стопанство има допълваща функция, като все пак е добре развито и осигурява поминък и заетост на част от населението, в повечето случаи осигурява работа и доходи предимно на семействата на земеделските стопани. Само за община Борован селското стопанство е структуроопределящ за икономиката, като предпоставките за неговото развитие са благоприятното географско положение на общината, природните дадености, с които тя разполага, почвено-климатичните условия, транспортната инфраструктура, човешките ресурси, традициите.

Съгласно данни преброяване на земеделските стопанства през 2020 г., проведено от Министерството на земеделието и храните (МЗХ) чрез отдел “Агростатистика”, броят на земеделските стопанства на територията е 1257, като 1 194 от тях използват земеделска площ 59 652 ха, а 838 стопанства отглеждат 8 429 животински единици. Наблюдава се трайна тенденция за намаляване на броя на земеделските стопанства спрямо 2003 година - със 79,2% и спрямо 2011 г. - със 62,2%. Преобладаващият брой земеделски стопани е в община Враца.

Размерът на обработваемата земеделска земя възлиза на 46 312 ха и тя се обработва от 547 стопанства. 960 стопанисват 13 523 ха постоянно затревени площи. Преобладаващата част - 52,8% от стопанствата, отглеждат зърнено-житни култури (664 стопанства, обработващи 28 447 ха), следвани от тези отглеждащи технически култури са около 13,3% (168 стопанства, обработващи 13 180 ха), а стопанствата отглеждащи ягоди, пресни зеленчуци и цветя и трайни насаждения са около 34,7% (437 стопанства, обработващи общо 45 ха). Преобладаващият размер на стопанствата е малък. Наличието на значителен дял мери, ливади и пасища (13 523 ха) е благоприятна предпоставка за развитие на животновъдство. 49,76 % от животновъдните стопанства са в областта на овцевъдството, 29,58 % се занимават с говедовъдство, 67 % - в птицевъдство и отглеждане на кокошки, 31,26 % - козевъдство, 20% - в коневъдството. Преобладават дребните стопанства, с остаряла материално-техническа база. Потенциал има развитието на пчеларство. Заетостта в земеделските стопанства е предимно семейна, 30 % е външната работна сила, 63% от заетите са над 55 години, 7% са младите хора до 34 - годишна възраст.

Промишленост

На територията на МИГ най-голям дял имат фирмите в областта на преработваща промишленост, следвани от услугите, търговията и строителството, както и селското стопанство. Промишлеността е представена преобладаващо от малки и микропредприятия с насоченост към шивашко-текстилна, хранително-вкусова промишленост, дървопреработване и мебелно производство. Най-голям дял имат предприятията от преработващата промишленост – 31,5%. В останалите икономически сектори най-голям е броят на предприятията в сектора на търговията, ремонт на автомобили и мотоциклети - 29,2%, следвани от предприятията в сектора на селско, горско и рибно стопанство - 27%, в сектора на хотелиерството и ресторантьорството - 7,8%, сектор транспорт, складиране и пощи - 6,1%, сектор хуманно здравеопазване и социална работа - 4,8% и др. Заетите лица на територията на МИГ са предимно в микропредприятията. Най-голямото предприятие на територията на МИГ-а е Холсим България ЕАД, осъществяващо своята дейност в областта на производство на цимент. Предприятието е регистрирано и развива дейността си в с. Бели извор, община Враца.

Туризмът има важно значение в социален и икономически аспект за територията. Най-добре развит и с потенциал за развитие е туризмът в община Вършец. Община Вършец разполага с изключително добър потенциал за развитие на курортното дело и на разнообразни форми на туризъм. Едно от най-големите богатства на общината са минерални извори, обусловили формирането на две основни курортни зони – “Вършец” и “Спанчевци/Минкови бани”. Туризмът е основен приоритет за община Вършец, залегнал в Програма за развитие на туризма, която се приема ежегодно от Общински съвет Вършец. Дейността на Туристически център (ТЦ) е насочена основно към разширяване на културния туризъм и рекламната дейност за града. Съществен фактор за развитие на рекреацията и туризма в община Вършец е използването на уникалния лечебен климат с минерални води. Стремехът на община Вършец е към създаване на благоприятни условия за развитие на устойчиви форми на туризъм, което да засили интереса на туристите към общината. Ресурсите на общината дават възможност за формиране и предлагане на разнообразни форми на туризъм, които са в съответствие със съвременните доминиращи нагласи за туристически пътешествия: културно - познавателен

туризъм; екологичен - селски; спортно - развлекателен. На територията на ДГС има потенциал за ловен и риболовен туризъм. Наличните язовири предлагат условия за риболов и почивка.

Инфраструктурната осигуреност е на задоволително ниво, като и на територията на трите общини са идентифицирани нужди от инвестиции за подобрене на някои улици, тротоари, образователни институции, културни и спортни обекти и др. Публичните органи идентифицират като основен проблем достъпа до финансови ресурси за изграждане и поддържане на различни видове малка по мащаби инфраструктура за обществено ползване. Очакванията на публичния сектор съответстват на изведените в социално-икономическото проучване нужди на инфраструктурата: нужда от рехабилитация на улици и тротоари, общинска образователна инфраструктура, сгради за предоставяне на обществени услуги, обновяване на площи за широко обществено ползване (места за отдых, детски и спортни площадки). необходимост от изграждане и подобряване на спортната инфраструктура, вкл. в училищата.

Здравеопазване

Секторът „Здравеопазване“ в селата на община Враца, както и в общините Борован и Вършец, се намира в състояние на структурен дефицит – като капацитет, достъп и качество. Проблемите са най-сериозни в по-малките и отдалечени населени места, където населението е възрастно и уязвимо. На територията на МИГ има 1 медицински център в община Вършец; 2 самостоятелни медико-диагностични/медико-технически лаборатории в община Вършец. На територията работи медицински персонал, който включва: 14 лекари, 5 лекари по дентална медицина и 40 медицински специалисти и специалисти по здравни грижи. На територията на МИГ функционират 16 яслени групи. Населението на един лекар в община Борован е 2882 лица, а на един лекар по дентална медицина е 5764 лица. Извънболничната медицинска помощ на населението в община Вършец се осъществява от МЦ – Вършец и 3 здравни служби в с. Долно Озирово, с. Горно Озирово и с. Черкаски. Лечебната дейност за болнична помощ се осъществява от СБР „Свети Мина“ - рехабилитационна болница за лечение на заболявания на централна и периферна нервни системи и опорно-двигателния апарат. В лечебното заведение легловата база е с 120 болнични легла. Денталните кабинети на територията на общината към 2020 г. са 3, като към 2016 г. са били 5 броя. Коего означава спад с 40%. Населението на един лекар в община Вършец е 565 лица, а на един лекар по дентална медицина е 2261 лица.

На територията на селата в община Враца са регистрирани шест общопрактикуващи лекари. На територията на селата на община Враца не са регистрирани и не осъществяват дейност лекари по дентална медицина. Населението на селата от територията на община Враца се ползва от здравни заведения, предоставящи медицински и здравни услуги, намиращи се в гр. Враца.

Образование

На територията на МИГ Борован – Враца – Вършец функционират 9 общински училища и 1 държавно, 3 детски градини и 1 ЦПЛР, от които: територията на Община Борован има 4 училища - 3 общински общообразователни и 1 държавно - Професионална гимназия по транспорт „Коста Петров“. На територията на община Вършец функционират: едно средно училище СУ „Иван Вазов“, град Вършец. СУ „Иван Вазов“ е средищно за община Вършец. В

него се обучават 529 ученика от I до XII клас – в дневна и самостоятелна форма на обучение. Начално училище "Васил Левски", гр. Вършец, кв. Изток. В него се обучават 154 ученици в 8 паралелки от I до IV клас. За осигуряване на задължителното предучилищно образование на територията на Община Вършец функционира 1 детска градина, на територията на общинския център (ДГ „Слънце“), с два филиала: в гр. Вършец, кв. Заножене и в с. Долно Озирово. На територията на селата на община Враца функционират три Обединени училища, които се намират в селата Девене (ОБУ „Св. Св. Кирил и Методий“), Тишевица (ОБУ „Св. Климент Охридски“), Баница (ОБУ „Христо Ботев“). Поради близостта си до гр. Враца, голяма част от учениците от селата, посещават училищата в гр. Враца. Съгласно Приложение б на Наредба за финансиране на институциите в предучилищното и училищното образование, на територията на МИГ се намират 4 четири училища и 1 детска градина с висока концентрация на деца/ученици от уязвими групи (група 4 и група 5). Исока концентрация на деца/ученици от уязвими групи (групи 4 и 5) включва деца с икономически трудности, езикови бариери, социална изолация и културни различия. Такава концентрация предполага риск от сегрегация, ниско ниво на успеваемост, предпоставки за отпадане от образователния процес и ограничени образователни перспективи. Наличието на училища и детски градини с по-ниска концентрация на уязвими групи (групи 1-3) без концентрация създава реални възможности за междуинституционално сътрудничество и възможности за партньорски проекти.

Социални услуги

Съгласно Анализа на потребностите от социални услуги и интегрирани здравно-социални услуги на общинско и областно ниво, които се финансират изцяло или частично от Държавния бюджет, за общините от територията на МИГ Борован – Враца – Вършец са:

На територията на община Враца се предоставят 23 социални услуги, като от тях 13 са делегирана държавна дейност, 9 се предоставят по проекти и една услуга се предоставя изцяло с общинско финансиране. Общият им капацитет е за 330 потребители. В общината се предоставя социалната услуга „асистентска подкрепа“ на 367 потребители от всички населени места в общината.

На територията на община Борован са разкрити 2 социални услуги „Център за настаняване от семеен тип за деца без увреждания“ за момчета и момичета, с капацитетът с по 15 места. Ползватели на социалната услуга „Асистентска подкрепа“ в общината са 21 лица. В община Борован не се планира закриване на действащите услуги.

На територията на община Вършец са развити следните социални услуги, делегирани от държавата дейности: Център за настаняване от семеен тип за пълнолетни лица с физически увреждания (ЦНСТПЛУ) – гр. Вършец с капацитет 15 потребители; Център за обществена подкрепа – кв. Раковица, град Берковица с капацитет 30 ползватели за Вършец; Асистентска подкрепа за 29 потребители.

Култура и културно наследство

На територията на МИГ са вписани 4 обекта (на територията на община Враца без гр. Враца) в Списък на недвижимите културни ценности /НКЦ/ - паметници на културата с категория "национално значение", съгласно Закона за културното наследство /ЗКН/. Природните

забележителности на територията на **община Враца** превръщат общината в уникална и желана туристическа дестинация за любителите на планината, алпинизма, религиозния туризъм, пара и делта-планеризма, спелеологията и селския и еко туризъм. Извън общинския център Враца се намират: *Водопадът „Боров камък”, Божият мост, Природен парк „Врачански Балкан”* е вторият по големина природен парк, обявен през 1989 г. с територия 28 844,8 ха. В община Враца са идентифицирани 220 археологически, исторически, художествени и архитектурно-строителни обекта обявени за недвижими културни ценности, разгледани по населени места в анализа на община Враца, като 74 са пространствено разпределени извън общинския център град Враца в останалите 22 селищни структури, като в 15 от тях са открити и разположени недвижими културни ценности. Наблюдава се концентрация на недвижими културни ценности в селата – Оходен, Баница и Паволче като в тях се намират и обектите с категория „национално значение“.

Община Борован е привлекателна дестинация за отдих и туризъм заради културно-историческото си наследство, природното богатство, дълбоките традиции и уникалните си празници. На територията на общината се намират и редица археологически местности и забележителности, които се превръщат в привлекателна дестинация за все повече туристи и излетници. Сред тях са местностите „Стругарка”, „Тихов лъг”, „Лапчовец”, „Езерото”, „Пчелиня”, „Мешани бари”, „Копана могила”, „Белилките”, „Римско селище /I-III в.”. Археологическите разкопки на праисторическо селище в м „Езерото” край с. Борован през 2008 - 2012 г., разкриват останки от живота на хората през периода на ранната каменно - медна епоха (началото на V хил. пр. Хр.), както и от Преходния период между каменно - медната и бронзовата епоха (първата половина на IV хил. пр. Хр.). Открити са множество артефакти с висока културно-историческа стойност, с които е попълнена местната музейна сбирка. Вниманието на туристите и гостите на общината е привлечено също от редица църкви и храмове в Община Борован: Храм „Св. Николай”, с. Борован; Църква „Свето Успение Богородично“, с. Малорад; Църква „Света Параскева”, с. Добролево; Параклис „Свето Възнесение Господне“, с. Сираково.

Природните забележителности на територията на **община Вършец** са: Местност Зелени дел - на 10 км югозападно от гр. Вършец в долината на р. Стара река в подножието на рида Козница. Местността е покрита с обширни поляни, диворастващи малини и букови гори; Местност Бялата вода - на 7 км от гр. Вършец, в долината на р. Банщица, покрита с букови гори и обширни поляни. Намира се на 774 м н.в. в подножието на рида Козница, включена е в туристическите маршрути на ТИЦ. От Бялата вода може да се направи преход до м. Водопада над кв. Заножене или до м. Минкови бани до с. Спанчевци. В тази местност има изградена хижа; Водопадът - водна каскада по течението на р. Орлощица на 5 км южно от Вършец над кв. Заножене; Местност Иванчова поляна – място за пикник, спортни игри и различни събития на жителите и гостите на Вършец. На 12 км. от Вършец под връх "Тодорини кукли" /1785 м./ се намира Клисурският манастир, основан още през първата половина на 13 век. Едно от най-големите богатства на общината са минерални извори, които са обособили две основни курортни зони – „Вършец” и „Спанчевци/Минкови бани”. В района на Вършец са запазени уникални археологически паметници. Възникнал около минерални извори, историята на Вършец е свързана с балнеолечението. Най-старият запазен писмен документ за неговото

съществуване датира от VI век във византийски хроники с името на крепостта МЕДЕКА /Медикус-лечебен/ - единствено селище с такова наименование в Римската империя. Друга интересна находка е варовиковата „АРА“ с посветителен надпис на излекувал се римски гражданин с минералната вода на „Врещец“, оттук и древното име на Вършец - в превод топла, вряла вода. Забележителни в архитектурен стил са Старата баня /1910г./ и Нова баня /1930г./, построени в стила на късния европейски барок. Старото банско казино, построено през 1924 г. е първото в България.

Християнски храмове с историческа, културна и художествена стойност и представляващи важна предпоставка за развитието на активен културен туризъм са храмове „Св. Георги“ – с. Вършец; „Св. Възнесение“ - гр. Вършец; „Успение Богородично“ – с. Горно Озирово; „Св. Параскева“ - с. Драганица; „Успение Богородично“ - с. Черкаски; „Св. Димитър“ - с. Долна Бела Речка; „Архангел Михаил“ - с. Спанчевци; Клисурски манастир „Св.Св. Кирил и Методий“ и Мътнишки манастир „Св. Николай“.

Анализът на социално-икономическата ситуация показва следните нужди и потенциал за осъществяване на предвидените за това дейности, които могат да бъдат подкрепени чрез СВОМР:

Въз основа на социално-икономическото проучване е изведен наличния потенциал, сравнителни предимства и степен на оползотворяване, чрез използването на които се цели устойчиво социално-икономическо развитие на територията на МИГ Борован-Враца-Вършец. В настоящата част са идентифицирани конкретните нужди на територията и необходимите мерки, адресирани към тях, с цел развитие и оптимално оползотворяване на потенциала на територията от гледна точка на инфраструктура, икономически потенциал (вкл. промишленост, земеделие, услуги и туризъм), социална сфера (развитие на човешките ресурси, култура, образование, здравеопазване, спорт и др.). Идентифицираните мерки са насочени към преодоляване на проблемните за развитието на територията фактори.

3.2. Идентифицирани групи от заинтересовани от изпълнението на стратегията за ВОМР лица на територията на МИГ:

Заинтересованите страни в процеса на подготовката и прилагането на СВОМР на МИГ – Борован – Враца – Вършец следва да са със съвпадащи интереси и възможности:

- 1) свързани с прилагане на стратегия за ВОМР,
- 2) включително като потенциални получатели на финансова помощ и ползватели на резултати от нейното изпълнение.

В началния етап на разработване на Стратегията бяха идентифицирани основните групи заинтересовани страни, които да бъдат обхванати в цялостния процес на подготовка ѝ, на база ролята им при изготвянето на Стратегията:

- потенциални бенефициенти/партньори по проекти/целеви групи по мерки към Стратегията, които допринасят със своите мнения при идентифицирането на основните нужди и проблеми на територията, дават предложения за приоритети, мерки и дейности, които да бъдат включени в Стратегията, вкл. изразяват нагласите и интереса си за бъдещо кандидатстване с проекти и при определяне потенциала за реализация на всяка мярка;

- партньори в подготовката на Стратегията, които предоставят изходна информация за нейното разработване и участват в дискусиите, обсъждането на проблемите и нуждите на територията и дават мнения по приложимостта и потенциала на мерките, предложени за включване в Стратегията, като ползватели на резултатите по проектите.

С цел осигуряване на участието на заинтересованите страни в процеса на планиране, като гаранция, че Стратегията отразява тяхното виждане за развитие на територията, потребностите, очакванията и намерения им за кандидатстване с проекти, в процеса на подготовка е извършено анкетно проучване и анализ. По време на анализа са потвърдени първоначално идентифицираните заинтересовани страни, тяхната визия за развитие на територията, техните очаквания, потребности, интерес и готовност за участие в процеса на разработване и прилагане на стратегията; определени са основните заинтересовани страни за включване в партньорството, потенциалните бенефициенти по мерки от СВОМР, и формулирани препоръки.

Въз основа на предварителните обсъждания и проведените проучвания, са идентифицирани следни заинтересовани страни - представители на трита основни сектора - стопански, нестопански и публичен, разпределени по групи, както следва:

СТОПАНСКИ СЕКТОР:

1. Земеделски производители и преработватели;
2. Предприятия в сектори извън земеделието (микропредприятия и МСП);

НЕСТОПАНСКИ СЕКТОР:

3. Читалища и др. организации в сферата на културата;
4. Неправителствени организации във всички сфери (туристически сдружения, сдружения и клубове в областта на спорта, организации в сферата на опазване на околната среда, биоразнообразието, управление на отпадъците, в сферата на социалните дейности, местни поделения на вероизповеданията, МИГ и др. НПО);
5. Граждани (пенсионери, безработни лица и др.);

ПУБЛИЧЕН СЕКТОР:

6. Общини, кметства и други публични органи;
7. Образователни институции (училища и детски градини).

Всички групи заинтересовани страни бяха обхванати в процеса на изготвяне на Стратегията, вкл. чрез участие в анкетни проучвания, информационни, работни и консултативни срещи, и обществени обсъждания. Институциите участваха в процеса чрез предоставяне на актуална статистическа информация, необходима за изготвяне на анализите. Гражданите участваха и като потенциални ползватели на резултатите по проектите.

В КВО (общото събрание) МИГ са представени 100 % т идентифицираните 7 групи заинтересовани лица от територията.

3.3. Наличие на уязвими и малцинствени групи на територията на МИГ и описание на техните потребности:

При анализ на демографските и социални характеристики на територията на МИГ Борован – Враца – Вършец в процеса на разработване на СВОМР и провеждане на проучвания и анализи на територията на МИГ – Борован Враца - Вършец са идентифицирани следните уязвими и малцинствени групи: се очертават следните уязвими групи: Малцинства, вкл.

маргинализирани общности като ромите; Хора с трайни увреждания; Възрастни хора над 55 г., в риск от социално изключване. По данни от преброяване на населението през 2021 г., на територията на МИГ са идентифицирани следните уязвими и малцинствени групи: От общия брой отговорили по време на преброяването през 2021 г., лицата с българска етническа принадлежност (процентно съотношение) са най-много в община Враца - 95%, следвани от община Борован - 94% и община Вършец - 75%, като в последната стойност е най-близко до средните за страната. Съгласно информацията от преброяването, лицата, които са се самоопределили като роми и турци са както следва: Община Враца – роми 3,06%, турци – 0,07%, Област Враца – роми 6,63%, турци – 0,28%; Община Борован - роми - 1,96%, турци - 0,06%; Община Вършец - роми – 20,97%, турци – 0,10%; Община Монтана – роми 10,9%, турци – 0,11%; Страната - роми 4%, турци – 8%. От предоставените данни е видно, че ромското население е основна етническа група общините от територията на МИГ, с близки или по-високи стойности от средните за страната. И в трите общини са създадени механизми за справяне с проблемите на ромската общност, като има образователни и здравни медиатори, реализират се редица програми, разработват се планове в изпълнение Стратегиите за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021- 2030) за двете области Враца и Монтана и Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030).

Лицата с българска етническа принадлежност на територията на трите общини са повече от средните данни за страната. Ромите в две от общините (Борован и Враца) са близки до тези за страната, докато процентът на самоопределилите се роми в община Вършец са по-високи от тези на областно ниво и за страната – 20,97 % от отговорилите. Независимо, че броят на представителите на турската и ромска общност са близо 2/3 по малко от тези на национално ниво, след общността за налице проблеми, особено сред подрастващите, като риск от ранно отпадане от образователната система, които налага прилагане на мерки за последователна и системна работа с тази общност с цел осигуряване на социално включване и избягване на риска от социална изолация; предприемане на действия за подобряване достъпа и качеството на образование, интеграция в пълноценния живот на общността и предотвратяване на риска от отпадане от образователната система.

На база на информацията за малцинства, вкл. маргинализирани общности като ромите, по данни от Национално преброяване през 2021 г. и самоопределянето на населението по етнически признак, е установено, че представителите на турската и ромската общност са основните етнически групи със значително присъствие на територията на МИГ. По данни от преброяване през 2021 г., 2942 лица от територията на МИГ са с трайни увреждания, като те съставляват 12,66% от населението. Спрямо данни от преброяване през 2011 г., лицата с увреждания са се увеличили с 3,6%. От общият брой лица с увреждания 60% са в над трудоспособна възраст и 40% са в трудоспособна възраст. Същевременно тези лица не се регистрират в бюрата по труда и не търсят работа, а разчитат основно на социални плащания. Наличието на мярка за социално включване на такива лица и обучения и последваща е заетост е предпоставка за тяхната реализация на пазара на труда и предотвратяване на риска от социална изолация.

Съгласно данни от националното преброяване, проведено преброяване за 2021 г., лицата с увреждания на територията на МИГ са 2942, като 95% от тях са с 50 и над 50% увреждане. От общия брой лица с увреждания 40% (1252 бр.) са в трудоспособна и 60% (1879 бр.) в над трудоспособна възраст.

В допълнение като уязвими/рискови групи могат да бъдат посочени младите хора до 29 год. възраст и младите хора до 40 год. вкл., с оглед на следните причини: преобладаваща част от младото и образовано население се насочва към столицата или търси реализация в чужбина, предвид ограничените възможности за заетост и ниските доходи на населението на територията. Това оказва влияние върху намаляване и застаряване на населението на територията. Често младите хора, които остават на територията не са в обучение и в заетост, не търсят работа, като се мотивират с ниското ниво на възнаграждения на територията.

3.4. Анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите на територията на МИГ:

Резултатите от направения анализ на факторите, оказващи влияние върху развитието на МИГ Борован – Враца - Вършец, на отделните компоненти на средата, на секторите в икономиката, на здравеопазването, образованието и културата, на инфраструктура, човешките ресурси, са в основата на обобщените изводи за силните и слабите страни, възможностите и заплахите. Анализът на силните и слабите страни, възможностите и заплахите (SWOT анализ) показва, че територията на МИГ разполага със силни страни, които формират значителен потенциал за нейното развитие основно в следните приоритетни области: развитие на земеделие; развитие на производство и услуги в сферата на неземеделски дейности; обновяване на населените места; дейности за развитие на спортния и културен живот, опазване и съхраняване на местната идентичност, културно-исторически и духовно наследство; съхраняване на културното, историческо и духовно наследство; подобряване на достъпа до заетост, принос към опазване на околната среда и др. СВОМР за периода 2023 - 2027 година ще осигури възможности за преодоляване на наличните дефицити/слабости и противодействие на заплахи.

4. Цели на стратегията, включително измерими целеви стойности за резултатите, и съответните планирани действия: (не повече от 10 страници)

4.1. Цели на стратегията и приоритети за развитие на територията:

Стратегията за ВОМР на МИГ Борован- Враца – Вършец за периода 2023-2027 г. е разработена на базата на проведени проучвания и анализи на територията, които са основополагащи за формулирането на основната стратегическа цел, приоритетите, специфичните цели и избора на мерките. Водещо при дефинирането им е потенциала за развитие на територията, идентифицирани потребности на местните на заинтересованите страни от местната общност, както и ограниченията на бюджетната рамка. Формулираните цели на стратегията са в пълно съответствие с потенциала за развитие на територията и идентифицираните потребности, както и избраните мерки са в съответствие с целите на стратегията и потребностите и потенциала на територията съгласно SWOT анализа.

Основната стратегическа цел и визия за развитие на територията за периода 2023 - 2027 г. е „Устойчиво развитие на територията на МИГ „БОРОВАН-ВРАЦА-ВЪРШЕЦ“, чрез

подкрепа за многосекторно развитие на местната икономика, подобряване на икономическите, социалните и екологични условия, и качеството на живот“.

В рамките на основната стратегическа цел са дефинирани следните приоритетни направления, формулирани са специфични цели и съпътстващите ги мерки за оползотворяване на потенциала и ограничаване на идентифицираните рискове и заплахи за развитието на територията:

Приоритет 1 „Подкрепа за устойчив растеж, повишаване на конкурентоспособността на местната икономика и осигуряване на заетост“

Приоритет 1 е насочен към насърчаване развитието на местната икономика, вкл. осигуряване на заетост на територията. Чрез интервенции, обхващащи както земеделския сектор, така и предприятията в сектори извън земеделие, се цели повишаване на конкурентоспособността на местната икономика, включително чрез създаване на работни места. Приоритетът е насочен към развитие на местната икономика в областта на земеделието и в сектори извън земеделие, вкл. диверсификация в неселскостопански дейности. Осигуряването на възможности за финансиране на земеделски стопанства и микропредприятия в сектори извън земеделието ще насърчи тяхната конкурентоспособност, ще се създадат предпоставки за създаване на нови работни места, повишаване качеството на живот и благосъстоянието на населението. Приоритет 1 е дефиниран на база идентифицираните потребности потребности на територията, като цели подпомагане развитието на земеделието, както и стимулирането на предприемачеството и развитие на неселскостопански дейности.

Специфична цел 1.1 „Повишаване на конкурентоспособността на местната икономика чрез устойчиво развитие на земеделието“

Мярка М1 „Инвестиции в земеделските стопанства на територията на МИГ Борован-Враца-Вършец“

Специфична цел 1.2 „Насърчаване на предприемаческата активност на местната икономика, чрез инвестиции в неселскостопански дейности, включително диверсификация и осигуряване на заетост“

Мярка М2 „Инвестиции за неселскостопански дейности в микропредприятия на територията на МИГ Борован-Враца-Вършец“

Приоритет 2 „Подобряване на средата на живот на населението чрез инвестиции в инфраструктура, насърчаване на духовното развитие, достъпа до качествено образование, опазване на културното и природно наследство, и осигуряване на принос към опазване на околната среда“.

Приоритет 2 е насочен към обновяването и/или изграждането на малка по мащаби местната инфраструктура и опазване и съхраняване на местната идентичност, културно-историческо и природно наследство и осигуряване на принос към опазването на околната среда. Инвестициите в публичната инфраструктура са важни за съживяване на населените места, особено извън общинските центрове, където инфраструктура амортизирана, а финансовите възможности за нейното подобряване. Приоритетът предвижда и реализацията на дейности за

съхраняване на местната идентичност, популяризиране на културно - историческо и природно наследство, и традиции, насърчаване изпълнението на дейности за развитие на туристическия потенциал на територията, както и съхраняване на културното, историческо и духовно наследство на територията. Приоритетът е в пълно съответствие с идентифицираните потребности и потенциала на територията. Подкрепата е насочена към инвестиции, имащи обществена значимост, които създават нови възможности за устойчив развитие на територията, насърчават активна гражданска към опазване на природните ресурси.

Специфична цел 2.1 „Подобряване на условията на живот в населените места чрез развитие на основни услуги и местна инфраструктура, вкл. подобряване на достъпа до качествено образование“

Мярка М3 „Инвестиции в основни услуги и дребномащабна инфраструктура на територията на МИГ Борован-Враца-Вършец“

Специфична цел 2.2 „Съхраняване и развиване на териториалната идентичност чрез опазване на културно-историческото, духовното и природното наследство, и осигуряване на принос към опазване на околната среда“.

Мярка М 4 „Запазване на духовния и културен живот на населението в селските райони“

Мярка М 5 „Подкрепа за съхранение и популяризиране на местната идентичност, културно-историческото и природно наследство“

Приоритет 3 „Устойчиво териториално развитие и сближаване, създаване на местен капацитет за управление и оживление на територията“

Този приоритет е насочен към мерки, включващи дейности за вътрешнотериториално и/или транснационално сътрудничество между местни инициативни групи и МИГ и други сходни организации от страната и чужбина, които ще допринасят за развитието на територията на МИГ и партньорските територии, чрез взаимодействие и реализиране на съвместни проекти и разработване на съвместни продукти/услуги/дейности, както и развитие на местен капацитет за ефективно управление на СВОМР и утвърждаване на подхода ВОМР като инструмент за местно развитие за периода 2023 - 2027 г. Приоритет 3 е насочен към създаване на условия за приобщаващо и интегрирано териториално развитие, с гарантирано въздействие върху местната общност. Реализирането на този приоритет ще се осъществи чрез укрепване на капацитета на местните заинтересовани страни, стимулиране на сътрудничеството и изграждането на устойчиви партньорства, активно участие на общността в управлението на развитието на територията. Чрез реализирането на предвидените мерки по настоящия приоритет ще се гарантира ефективното изграждане на партньорства и повишаване на капацитета на МИГ за управление на проекти и прилагане на СВОМР.

Специфична цел 3.1 „Развитие на вътрешно териториално и/или транснационално сътрудничество“

Мярка М6 „Сътрудничество и подготвителни дейности за него“

Специфична цел 3.2 „Развитие на местен капацитет за управление на проекти, ефективно управление на СВОМР и оживление на територията“

Мярка М7 „Управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране“

Приоритетите и целите ще се изпълняват чрез поредица от мерки, планирани в СВОМР за периода 2023-2027, които се предвижда финансиране от ЕЗФРСР чрез СПРЗСР 2023-2027, както и от фондовете и програмите, осигуряващи допълващо финансиране на подхода ВОМР съгласно чл.9, ал.1 от ПМС 494/2024 г.

4.3. Планирани дейности за постигане на целите и приоритетите на стратегията

Прилагането на стратегията стартира с разработване на План за действие, който се явява механизъм за управление на процеса на прилагане на Стратегията и служи като основа за организиране, управление и координиране на конкретните дейности за постигане на заложените цели в Стратегията. МИГ Борован - Враца - Вършец ще изготви План за действие за изпълнение, след сключване на Споразумение за изпълнение на СВОМР, както и Годишни планове, които своевременно ще актуализира в процеса на прилагане на стратегията. Планът за действие ще се прилага при спазване на следните водещи принципи и правила:

- подход воден от общността - партньорство и участие на общността, въвличане и участие на заинтересованите страни в процеса на прилагане на стратегията, като не доминира нито една от групите, представляващи конкретни интереси;
- информираност, публичност и прозрачност на всеки един етап от изпълнението;
- избягване на конфликт на интереси;
- повишаване на капацитета на местните участници;
- ефикасност и ефективност за максимално оползотворяване на наличните ресурси и постигане на планираните резултати;
- устойчивост - осигуряване на дълготраен положителен ефект върху общността.

5. Описание на мерките: (не повече от 4 страници за всяка мярка)

ОБЩИ ИЗИСКВАНИЯ КЪМ МЕРКИТЕ И ДЕЙНОСТИТЕ, ФИНАНСИРАНИ ОТ ЕЗФРСР:

В рамките на настоящата СВОМР са включени мерки, които са насочени към удовлетворяване на идентифицираните потребности на местната общност и в съответствие с потенциална на територията на базата на направените проучване и анализ.

1. Териториален обхват на СВОМР: СВОМР се прилага на цялата територия на общините Борован, Враца (без гр. Враца) и Вършец.

2. Общи изисквания към проектите, финансирани със средства от ЕЗФРСР:

2.1. Предоставя подкрепа за проекти и дейности, които се реализират на територията на МИГ Борован – Враца - Вършец (МИГ), при условие че: дейностите допринасят за развитието на територията като селски район и проектите и свързаните с тях дейности се изпълняват на територията на МИГ и постигнатите резултати са в полза на територията на МИГ.

2.2. Прилагането на мерките и дейности следва да бъде в съответствие с Регламент (ЕС) 2021/1060, Регламент (ЕС) 2021/2115 и да води до постигане на техните цели.

2.3. Допустими са проекти за:

2.3.1. икономически дейности, в случай че бъде доказана устойчивост и финансова жизнеспособност, за което кандидатите представят бизнес план, доказващ устойчивост и финансова жизнеспособност на проекта.

2.3.2. непроизводствени дейности, в случай че не генерират приходи, с изключение когато генерират приходи, но същите се разходват само за нестопанските и/или социалните цели на организацията и свързани изцяло с целите на проекта. В този случай, кандидатите представят анализ разходи - ползи, от който да е видно, че проектното предложение няма да генерира приходи ако генерира, същите се разходват само за нестопанските цели на кандидата, свързани изцяло с целите на проекта.

2.4. Допустими са проекти и дейности, за които:

2.4.1. Всички дейности, не оказват отрицателно въздействие върху околната среда по ЗООС.

2.4.2. Не е налице двойно финансиране на разходите, независимо от източника му.

3. Допустимите кандидати/бенефициенти по мерките от СВОМР следва да имат постоянен адрес или седалище на територията на действие на МИГ Борован – Враца -Вършец и да осъществяват дейностите по проекта на територията на действие на МИГ Борован – Враца - Вършец

4. Недопустими кандидати и/или бенефициенти:

4.1. Не се дава предимство, а даденото предимство се отнема, когато се установи, че кандидатът/бенефициентът е създавал изкуствено условията, необходими за получаване на това предимство, в противоречие с целите на европейското право и българското законодателство в областта на допустимите за подпомагане дейности по настоящите Условия за кандидатстване в съответствие с чл.62 на Регламент (ЕС) 2024/2509 на Европейския парламент и на Съвета от 23 септември 2024 година за финансовите правила, приложими за общия бюджет на Съюза.

4.2. Безвъзмездна финансова помощ не се предоставя на кандидат/бенефициент по проект, за когото са налице обстоятелства за отстраняване от участие в процедура за възлагане на обществена поръчка съгласно Закона за обществените поръчки или който не е изпълнил разпореждане на Европейската комисия за възстановяване на предоставената им неправомерна и несъвместима държавна помощ, и за който е налице конфликт на интереси по чл. 61 от Регламент (ЕС, Евратом) 2025/2509.

5. Основни дефиниции/понятия във връзка с прилагане на настоящата СВОМР:

5.1 Под „интелигентни селища“ се разбира: подход за интегрирано териториално развитие, който се прилага от общности в селските райони, на основата на концепция (опростен вариант на стратегия или стратегия за неговото приложение и/или като отделни, самостоятелни иновативни социални, технологични и/или цифрови решения, съответстващи на принципите на тази концепция като инструмент/и за териториално развитие на селските райони за подобряване на техните икономически, социални и/или екологични условия.

5.1.1. Допустимите дейности, свързани със създаване на „интелигентни селища“ („Smart-villages“), когато са включени в съответните мерки на СВОМР могат да бъдат:

5.1.1.1. свързани с подкрепа на иновативни решения за създаване на устойчиви модели - интелигентни еко селища, социални селища, IT селища и др., ландшафтно планиране и реконструкция на стари сгради - използването на стари сгради или налични парцели в полза на местната общност;

5.1.1.2. свързани с дигитализация и подобряване на телекомуникационната свързаност с цел устойчиво развитие на съответния район;

5.1.1.3. свързани с подобряването на условията за живот, които биха довели до задържане на населението и привличане на нови жители;

- 5.1.1.4 свързани с изготвянето на стратегии за създаване на интелигентни селища;
- 5.1.1.5 свързани с развитие на бизнес модели, които привличат работници и жители (временно или постоянно пребиваващи на територията) - създаването на икономическа зона, IT академия, нови селскостопански методи и технологии, устойчива селска мобилност, споделени пространства.
- 5.2. „Основни земеделски инвестиции“ са самоходна техника за обработка на почвата, прибиране и/или съхранение на реколтата, отглеждане на растениевъдна и животновъдна продукция - колесни трактори, верижни трактори, специализирани самоходни машини (силажокомбайни, зърнокомбайни и др.) и друг вид самоходни машини с мощност по-голяма от 50 к.с., включително и когато те се използват в животновъдните обекти. Прикачен инвентар не следва да се третира като основни земеделски инвестиции;
- 5.3. „Иновативност на проект“ е включване в проекта на нов подход, метод или средства за реализирането му, които не са прилагани на територията на местната общност чрез:
- а) възможност за създаване на нов за територията продукт или услуга, и/или;
 - б) включване на дейности, които предоставят възможност за нова за територията форма на използване на природните ресурси и/или културно-историческото наследство, и/или;
 - в) нов метод и/или начин за решаване на местни проблеми и слабости на територията.
- 5.4. „Част от по-голям проект“ е налице, в случай че размерът на разходите за проект, отговарящ на до 10 % от общите разходи по проекта, което се доказва с договори за изпълнение, доставка, услуга и други относими документи (разрешение за строеж, задание за извършена обществена поръчка, интегрирани планове за развитие и други);
6. Недопустими за финансиране са дейности:
- 6.1. Предвиждащи фиксирани плащания и интервенции, свързани със схеми за плащания на площ;
- 6.2. Предвиждащи инвестиции за напояване;
- 6.3. Свързани с извършването на разходи за публична инфраструктура, свързана с пътища, водопреносни и канализационни системи, освен ако не са част от по-голям проект или не са свързани с дейности, отговарящи на концепцията за интелигентни селища;
- 6.4. Свързани с извършването на основни земеделски инвестиции с изключение на такива, предвидени за социално земеделие и/или такива, свързани с колективни инвестиции.
7. Допустими разходи:
- 7.1. Посочените в т.14.1.1.1. от Условията за кандидатстване за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по процедура № BG06AFSP001-1.001 инвестиционни разходи съгласно чл. 73 от Регламент (ЕС) № 2021/2115;
- 7.2. Посочените в т.14.1.2. от Условията за кандидатстване разходи за управление, мониторинг и оценка на стратегиите и тяхното популяризиране;
- 7.3. Посочените в т.14.1.4. от Условията за кандидатстване разходи за дейности за сътрудничество и подготовка за него.
- 7.4. Допустими разходи съгласно Регламент (ЕС) № 2021/1060 и целите и приоритетите на стратегията за BOMP;
- 7.5. Определени в Постановление № 86 от 2023 г. на Министерския съвет за определяне на национални правила за допустимост на разходите по програмите, финансирани от

Европейските фондове при споделено управление, за програмен период 2021-2027 г. (Обн., ДВ, бр. 49 от 2023 г.) (ПМС № 86) и в указанията съгласно чл. 10 от ПМС № 494 от 2024 г.

8. Интензитетът на помощта по проектите е в зависимост от посочения интензитет в конкретната мярка от стратегията за ВОМР.

9. Недопустими разходи:

9.1. Недопустими за финансиране по проекти от стратегията за ВОМР са разходи:

9.1.1. за закупуване на права за селскостопанска продукция и закупуване на права за получаване на плащане;

9.1.2. за закупуване на земя на стойност над 10 % от общите допустими разходи за съответната операция, с изключение на закупуване на земя с цел опазване на околната среда и опазване на богатите на въглерод почви или закупуване на земя от млади земеделски стопани чрез използване на финансови инструменти; при финансовите инструменти този таван се прилага за допустимите публични разходи, изплащани на крайния получател или, в случай на гаранции - до размера на базовия заем;

9.1.3. за закупуване на животни и закупуване на едногодишни растения и тяхното засаждане с цел, различна от:

- възстановяване на земеделския или горския потенциал след природни бедствия, неблагоприятни климатични явления или катастрофално събитие;

- предпазване на селскостопанските животни от големи хищници или от използването им в горското стопанство вместо машини;

- отглеждане на застрашени породи съгласно определението в член 2, точка 24 от Регламент (ЕС) 2016/1012 на Европейския парламент и на Съвета (45) в рамките на задълженията, посочени в член 70; или

- опазване на сортове растения, застрашени от генетична ерозия, в рамките на задълженията, посочени в член 70;

9.1.4. за лихви по дългове, с изключение на свързани с безвъзмездни средства, отпуснати под формата на лихвени субсидии или субсидии за гаранционни такси;

9.1.5. за инвестиции в широкомащабна инфраструктура, както е определена от държавите членки в стратегическите им планове по ОСП, която не е част от стратегиите за Водено от общностите местно развитие, установени в член 32 от Регламент (ЕС) 2021/1060, с изключение на инвестиции в широколентова инфраструктура и превантивни действия за защита от наводнения или защита на бреговете с оглед на ограничаване на последиците от възможни природни бедствия, неблагоприятни климатични явления или катастрофални събития;

9.1.6. за инвестиции в залесяване, които не са съвместими с целите, свързани с околната среда и климата, в съответствие с принципите за устойчиво управление на горите, разработени в общеевропейските насоки за залесяване и повторно залесяване;

9.1.7. а инвестиции и дейности, които не са в съответствие с мерките и условията, посочени в становището за екологична оценка на СПРЗСР;

9.1.8. за инвестиции и дейности, за които не е налице акт на компетентните органи по околна среда по реда и условията на глава шеста от Закона за опазване на околната среда и/или чл. 31 на Закона за биологичното разнообразие и при съобразяване с условията и мерките в съответния акт;

9.1.9. за закупуване и/или инсталиране на оборудване, машини и съоръжения втора употреба;

- 9.1.10. за закупуване на лизинг на недвижима собственост;
- 9.1.11. за данък върху добавена стойност (ДДС), с изключение на невъзстановим ДДС, когато е поет действително и окончателно от кандидатите;
- 9.1.12. за оперативни разходи, включително разходи за поддръжка, наеми, застраховка, както и други разходи, възникнали при изпълнение на договори за лизинг, марж/печалба за лизингодателя, разходи за лихви, разходи за неустойки и такси, режимни разходи;
- 9.1.13. за банкови такси, разходи за гаранции, изплащане и рефинансиране на лихви;
- 9.1.14. за принос в натура;
- 9.1.15. за изследвания за разработване на нови продукти, процеси и технологии;
- 9.1.16. за търговия на дребно, с изключение на интервенциите, за които е допустимо предоставянето на подкрепа за този тип дейност;
- 9.1.17. за закупуване, включително чрез финансов лизинг, на нови машини и оборудване, включително компютърен софтуер, за частта над пазарната им стойност;
- 9.1.18. за сертификация по НАССР (Анализ на опасностите и контрол на критичните точки) и по други международно признати стандарти;
- 9.1.19. които представляват обикновена подмяна;
- 9.1.20. свързани с плащания в брой;
- 9.2. Недопустими са и разходи, определени в глава 5 „Финансово управление и контрол“, раздел I от ЗУСЕФСУ, за които не са налице едновременно следните условия:
 - 9.2.1. разходите са за дейности, съответстващи на предвидените в одобрения проект и се извършват от допустими бенефициенти;
 - 9.2.2. разходите попадат във включени в Насоките за кандидатстване и в одобрения проект категории разходи;
 - 9.2.3. разходите не надхвърлят праговете за съответната категория в Насоките за кандидатстване и в одобрения проект;
 - 9.2.4. разходите са за реално доставени продукти, извършени услуги, строителни и монтажни работи и положен труд;
 - 9.2.5. разходите са извършени законосъобразно съгласно приложимото право на Европейския съюз и българското законодателство;
 - 9.2.6. разходите са отразени в счетоводната документация на бенефициента чрез отделни счетоводни аналитични сметки или в отделна счетоводна система;
10. Максималният период за изпълнение на дейностите и операциите по проектите към СВОМР, не може да надвишава 36 месеца за проекти на възложители по ЗОП/Постановление №4 на Министерския съвет от 11.01.2024 г. за определяне на правилата за разглеждане и оценяване на оферти и сключването на договорите в процедурата за избор с публична покана от бенефициенти на безвъзмездна финансова помощ от европейските фондове при споделено управление и 24 месеца за останалите бенефициенти, но не по-късно от 15 септември 2029 г.
11. МИГ Борован – Враца - Вършец е допустим бенефициент с проект към СВОМР, съгласно разписаното в описаните по-долу мерки.
12. Проектите следва да се изпълняват в съответствие с хоризонталните принципи на Европейския съюз съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) 2021/1060.
13. МИГ и бенефициентите по мерките от СВОМР осигурят информация, публичност и видимост на дейността си и на източниците на финансиране, съгласно изискванията

приложими за програмния период 2021-2027 г. - в Единния наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация 2021-2027 г., в приложение № 1 от Националната комуникационна стратегия за програмен период 2021-2027 г. и мерките за информиране и публичност, посочени в Част VI. от Условията за изпълнение по процедура № BG06AFSP001-1.001 по интервенция „Изпълнение на операции, включително дейности за сътрудничество и тяхната подготовка, избрани в рамките на стратегията за местно развитие“ от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони на Република България за периода 2023-2027 г.

14. Срок за изпълнение на проектите и стратегията за BOMP - CBOMP е разработена за период до 31 декември 2027 г.

15. Изпълнението на стратегията приключва с извършването и на последното плащане към бенефициент по проект, финансиран от стратегията за BOMP.

16. МИГ прилага Указанията за приложимия режим за държавни помощи и условия, произтичащи от него, на УО на СПРЗСР, разработени в съответствие с ПМС №494 от 30.12.2024 г. за определяне на правила за прилагане на подхода „Водено от общностите местно развитие“ за периода 2021-2027 г.

Максималният период за изпълнение на дейностите и операциите по проектите към стратегиите за BOMP, не може да надвишава 36 месеца за проекти на възложители по ЗОП/Постановление № 4 на Министерския съвет от 11.01.2024 г. за определяне на правилата за разглеждане и оценяване на оферти и сключването на договорите в процедурата за избор с публична покана от бенефициенти на безвъзмездна финансова помощ от европейските фондове при споделено управление и 24 месеца за останалите бенефициенти.

Максималният период за изпълнение на дейностите за сътрудничество и подготвителни дейности за него е до 24 месеца за проекти, включващи строително-монтажни работи, и до 18 месеца за останалите дейности. Срокът започва да тече от датата на сключване на административния договор за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ.

Изпълнението на стратегията приключва с извършването и на последното плащане към бенефициент по проект, финансиран от стратегията за BOMP.

Мярка М1 „Инвестиции в земеделските стопанства на територията на МИГ Борован-Враца-Вършец“

Описание на целите на мярката:	Повишаване на конкурентоспособността на земеделските стопанства на територията на МИГ чрез разширяване и модернизиране на производството, включително осъвременяване на производствените мощности, за увеличаване на продуктивността на стопанствата, в зависимост от техните нужди в различните секторни производства.
Допустими кандидати:	Изборът на земеделските стопани, допустими за подпомагане по мярката е направен на базата на извършените проучвания и анализи на територията и е съобразен с потенциала на територията и потребностите за финансиране на земеделския сектор на територията на МИГ, както следва:

	I. Земеделски стопани (ЗС), регистрирани по Закона за подпомагане на земеделските производители (ЗПЗП), които отговарят на следните условия: 1.1. Да са физически лица или 1.2. Да са юридически лица, регистрирани по Търговския закон или Закона за кооперациите; 1.3. Земеделските стопани по т.1.1 и т.1.2, към датата на подаване на проектното предложение следва да отговарят на следните условия: 1.3.1. Да са регистрирани ЗС по ЗПЗП и да осъществяват дейностите по проекта на територията на действие на МИГ – Борован – Враца – Вършец; 1.3.2. Да имат стандартен производствен обем /СПО/ на земеделското стопанство равен или по-голям от 8 000 евро; 1.3.3. В случай че са юридически лица да имат приход/доход от услуги директно свързани със земеделска дейност и/или приход/доход от услуги директно свързани със земеделска дейност и/или преработка на земеделска продукция и/или участие и подпомагане по схемата за единно плащане на площ и/или публична финансова помощ за извършваната от тях селскостопанска дейност за предходната или текущата финансова година; 1.3.4. Да имат разработен бизнес план (БП) за дейностите, доказващ подобряване на дейността на земеделското стопанство чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности, доказващ устойчивост и финансова жизнеспособност на проекта. II. За колективни инвестиции могат да кандидатстват и да бъдат подпомагани: 2.1. Структури, учредени от две или повече физически или юридически лица по реда на Закона за задълженията и договорите и регистрирани в регистър БУЛСТАТ съгласно Закона за регистър БУЛСТАТ, създадени за съвместно закупуване и ползване на материални активи за земеделски дейности в съответствие с чл. 73 от Регламент (ЕС) 2021/2115. 2.2. Всеки от участниците в структурата по т.2.1, в зависимост от това дали е физическо или юридическо лице, трябва да отговаря на условията, посочени в т. I. 2.3. Условието по т.1.3.2. се счита за изпълнено за структурата по т.2.1, когато общият стандартен производствен обем, формиран като сбор от стандартните производствени обеми на земеделските стопанства - членовете на структурата, отнесен към броя на земеделските стопани - членове на структурата, е не по-малко от 8 000 евро. 2.4. Структурите по т.2.1 трябва да имат разработен бизнес план, който доказва устойчивост и финансова жизнеспособност на проекта чрез съвместно прилагане на планираните инвестиции и дейности,
--	---

	включени в проекта, както и че тези инвестиции и дейности водят до подобряване на земеделската дейност на земеделските стопанства на членовете на структурата.
Допустими дейности:	Инвестициите, допустими за подпомагане по мярката трябва: 1. Да са свързани с производството на селскостопански продукти включени в приложение I на Договора за функционирането на Европейския съюз или памук, с изключение на риба и рибни продукти. 2. Подкрепата за основни земеделски инвестиции - закупуването на машини, е допустима само за инвестиции, предвидени за социално земеделие и такива, свързани с колективни инвестиции. Подкрепата ще бъде насочена към следните дейности: 1. модернизация и механизация /инвестиции във физически активи/, свързани с намаляване на производствените разходи и повишаване производителността на труда; 2. постигане съответствие с нововъведени стандарти на Общността приложими за съответните стопанства; 3. подобряване на енергийната ефективност на стопанствата; 4. съхранение на земеделската продукция с цел запазване качеството на продукцията; 5. изграждане/реконструкция/закупуване на машини и съоръжения за опазване на околната среда, включително за съхранение на оборска тор; 6. недвижима собственост, свързана с дейността на земеделските стопанства; 7. създаване и/или презасаждање на трайни насаждения, десертни лозя, медоносни дървесни видове за производство на мед и бързорастящи храсти и дървесни видове за производство на биоенергия; 8. производство на енергия от възобновяеми енергийни източници (водна, вятърна, слънчева, геотермална енергия и остатъчна/отпадъчна биомаса) за собствено потребление за нуждите на земеделските стопанства; 9. насочени към надвишаване на изискванията за хуманно отношение към животните и повишаване на биосигурността. Допустимите за подпомагане дейности включват материални и нематериални инвестиции в земеделските стопанства за покриване на техните нужди и да са съобразени с техният капацитет.
Допустими разходи:	Разходи за материални и/или нематериални инвестиции, свързани с изпълнение на проектните дейности - инвестиционни разходи съгласно чл. 73 от Регламент (ЕС) № 2021/2115:

	а) строително-монтажни работи за изграждане, ремонт, реконструкция, преустройство, поддръжка или възстановяване; б) закупуване на нови машини, съоръжения, оборудване и обзавеждане, включително безпилотни летателни системи и прилежащия към тях инвентар; в) общи разходи, свързани с основните разходи по проекта като хонорари на архитекти, инженери и консултанти, предпроектни проучвания, придобиване на патентни права и лицензи, авторски права и строителен надзор в размер на до 12% от общия размер на допустимите разходи по проектното предложение, в това число разходи за консултантски услуги, които да не надвишават 5,7% от общия размер на допустимите разходи по проектното предложение; г) компютърен софтуер; д) други нематериални активи, различни от софтуер; е) специализирани превозни и транспортни средства, свързани с основната дейност на проекта; ж) основни земеделски инвестиции, когато са свързани със социално земеделие и/или такива, свързани с колективни инвестиции; з) закупуване на земя на стойност до 10 % от общите допустими разходи за съответната операция, свързани с основната дейност на проекта; и) закупуване на сгради на стойност до 10 % от общите допустими разходи за съответната операция, свързани с основната дейност на проекта.
Мярка М2 „Инвестиции за неселскостопански дейности в микропредприятия на територията на МИГ Борован-Враца-Вършец“	
Описание на целите на мярката:	Основната цел на мярката е насърчаване на предприемаческата активност и създаване на местен бизнес, вкл. диверсификация на местната икономиката чрез инвестиции в неселскостопански дейности, с акцент към подкрепа на инвестиционни решения в икономически сектори с ефект, целящ подобряване на околната среда, заетостта и укрепване на конкурентоспособността на местните микропредприятия, въвеждане на иновативни, социални и/или екологични условия, технологични и/или цифрови решения, вкл. чрез: насърчаване на икономическото развитие на територията на МИГ и предприемаческата активност, и стимулиране на местната конкурентоспособност на микропредприятията; диверсификация на местната икономика и икономическите дейности, вкл. с интегриране на инвестиционните решения в сектори с ефект, целящ подобряването на околната среда и укрепване на конкурентоспособността и принос към

	по-ефективно използване на природните ресурси; развиване на дейности в различни неземеделски сектори, както и въвеждане на иновативни, социални и/или екологични условия, технологични и/или цифрови решения.
Допустими кандидати:	Допустими за подпомагане са следните кандидати: 1) Земеделски стопани, регистрирани по Закона за подпомагане на земеделските производители; 2) Микропредприятия, по смисъла на чл. 3, ал. 3 от ЗМСП; 3) Физически лица, които са регистрирани по Закона за занаятите като упражняващи занаят/и след вписване в регистър БУЛСТАТ по реда на Закона за регистър БУЛСТАТ, да отговарят на определението за микропредприятие, по смисъла на чл. 3, ал. 3 на ЗМСП и да отговарят на определението за самостоятелно зает занаятчия, съгласно дефиницията в Закона за занаятите. Кандидатите по точка 1) и 2) са допустими за подпомагане ако са регистрирани като еднолични търговци или юридически лица по Търговския закон или Закона за кооперациите. Всички кандидати следва да: - имат постоянен адрес за физическите лица и седалище за юридическите лица и да осъществяват дейностите на територията на МИГ. - Земеделските стопани по т.1) следва да имат икономически размер на земеделското стопанство най-малко левовата равностойност на 8 000 евро стандартен производствен обем (СПО).
Допустими дейности:	Подпомагат се инвестиции в неземеделски/неселскостопански дейности, които се изпълняват изцяло на територията на МИГ Борован – Вършец - Враца и са насочени към: 1. Неселскостопански дейности, свързани с: - осигуряване на възможност за развитите на различни бизнес модели и икономически дейности; - информационния и технологичен сектор и създаването на творчески продукти; - използване на потенциала на населените места в селските райони, като например природни, исторически, културни и екологични дадености, включително туристически услуги, които създават условия за съживяване на местната икономика.

	- стимулиране на творческите занаяти, които са част от културното наследство и традиции; - в областта на здравеопазването и социалните услуги; 2. Алтернативни неселскостопански дейности: - технология за преработка на отпадъци в предприятията, образувани от собствената им дейност, включително текстил, полимерни и каучукови отпадъци, електроуреди и др. - ограничаване и намаляване на пластмасовите опаковки и пластмасовите изделия за еднократна употреба, внедряване на технологии за осигуряване на съответствие на пластмасовите изделия с европейските изисквания за пластмасите за еднократна употреба, внедряване на многократни и алтернативни продукти и материали, вкл. биоразградими/рециклируеми/зелени опаковки. - намаляване на използваните суровини и материали, използване на алтернативни такива, както и на естествени и възобновяеми биоресурси вместо синтетични суровини в производството с цел намаляване на отпадъчния отпечатък върху природните ресурси и преход към биоикономика. 3. Неселскостопански дейности, насочени към създаване на „интелигентни селища“, свързани с: - развитие на бизнес модели, които привличат работници и жители (временно или постоянно пребиваващи на територията) - създаването на икономическа зона, IT академия, нови селскостопански методи и технологии, устойчива селска мобилност, споделени пространства. По мярката се предоставя подпомагане за инвестиции в неземеделски дейности за: 1. Производство или продажба на продукти, които не са включени в Приложение 1 от Договора за функциониране на Европейския съюз (независимо от вложените продукти и материали); 2. Развитие на услуги във всички сектори, с изключение на туристически дейности, свързани с изграждане/ремонт/реконструкция на места за настаняване ; 3. Производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствено потребление; 4. Развитие на занаяти и други неземеделски дейности. Материалните и нематериалните инвестиции включени в проектното предложение трябва да са в съответствие с параметрите и дейностите, обект на подпомагане и включени в разработения бизнес план. Бизнес
--	---

	планът трябва да показва подобряване на дейността на предприятието, устойчивост и финансова жизнеспособност на проекта чрез прилагане на планираните инвестиции и дейности. Не се финансират дейности, които водят до осъществяване на селскостопанска дейност или резултата от дейността е продукт, включен в Приложение I на Договора за функциониране на Европейския съюз. Не се предоставя финансова помощ за производство на енергия от ВЕИ, която не е за собствено потребление и произведената енергия надхвърля необходимото количество енергия за покриване нуждите от хранване на допустимите активи/оборудване/инсталации по проектното предложение или на налични такива в предприятието на кандидата по място на извършване на допустимите дейности.
Допустими разходи:	Разходи за материални и/или нематериални инвестиции, свързани с изпълнение на проектните дейности (Инвестиционни разходи съгласно чл. 73 от Регламент (ЕС) № 2021/2115), както следва: а) строително-монтажни работи за изграждане, ремонт, реконструкция, преустройство, поддръжка или възстановяване; б) закупуване на нови машини, съоръжения, оборудване и обзавеждане; в) общи разходи, свързани с основните разходи по проекта като хонорари на архитекти, инженери и консултанти, предпроектни проучвания, придобиване на патентни права и лицензи, авторски права и строителен надзор в размер на до 12% от общия размер на допустимите разходи по проектното предложение, в това число разходи за консултантски услуги, които не надвишават 5,7% от общия размер на допустимите разходи по проектното предложение; г) закупуване на компютърен софтуер, разходите за който не надвишават 30% от стойността на останалите преки разходи по проекта (без общите разходи по т. в); д) други нематериални активи, различни от софтуер; е) специализирани превозни и транспортни средства, свързани с основната дейност на проекта; ж) закупуване на земя на стойност до 10 % от общите допустими разходи за съответната операция, свързани с основната дейност на проекта;

	з) закупуване на сгради на стойност до 10 % от общите допустими разходи за съответната операция, свързани с основната дейност на проекта.
Мярка МЗ „Инвестиции в основни услуги и дребномащабна инфраструктура на територията на МИГ Борован-Враца-Вършец“	
Описание на целите на мярката:	С мярката се цели за подобряване на условията и средата за живот и икономическо развитие, като същевременно насърчи социално приобщаване, намаляване на бедността и диспропорциите на територията на МИГ, чрез изграждането, подобряването или разширяването на инвестиции в основни услуги и дребномащабна инфраструктура, в това число: 1. Подобряване на жизнената среда и повишаване на качество на живот в населените места; 2. Осигуряване на достъп до базови услуги за населението в сферата на образованието, културата, благоустройството, спорта, отдиха и др.; 3. Повишаване на привлекателността на територията чрез обновяване на уличната мрежа и прилежаща инфраструктура, изграждане или обновяване на паркове, градини, спортна инфраструктура, общинска и др.; 4. Подкрепа на инвестиции в дейности, насочени към създаване на „интелигентни селища“ („Smart-villages“). Мярката съответства на установените потребности на територията, свързани с необходимостта от целенасочени инвестиции за подобряване на публичната инфраструктура - улична, образователна, културна, спортна, както и инвестиции в зелени площи и зони за отдих. Тези интервенции са от съществено значение за създаване на по-привлекателна, устойчива и функционална жизнена среда, особено в населените места извън общинските центрове. С предоставянето на подкрепата ще се създаде, подобри или разшири малка по мащаби инфраструктура на територията на МИГ, като подкрепата ще направи територията по-привлекателна за живот и бизнес, ще допринесе до ограничаване на териториалните различия и диспропорции, и ограничаване на обезлюдяването. Населените места ще станат по-привлекателни за бизнеса и местното население, ще се допринесе за поддържане и стимулиране на икономическо, социално и културно развитие. По този начин ще се постигне, както тяхното съхранение и съживяване, така и повишаване на стандарта и

	качеството на живот на местното население. Ще се осигури поддържането на образователните услуги, насърчи развитието на културата и спорта, осигуряване на работни места, задържане на населението и стимулиране на завръщането на млади хора на територията.
Допустими кандидати:	1. Общините Борован, Враца и Вършец - за всички допустими дейности; 2. Юридически лица с нестопанска цел, регистрирани в обществена полза по ЗЮЛНЦ - само за дейности по изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура; 3. Читалища, регистрирани по Закона за народните читалища - само за дейности по реконструкция, ремонт, реставрация и/или закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. закупуване на мобилни такива, и/или оборудване и техника за провеждане на културни събития.
Допустими дейности:	Допустими дейности: 1. Строителство, реконструкция и/или рехабилитация на нови и съществуващи улици и тротоари и съоръженията и принадлежностите към тях; 2. Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общинска образователна инфраструктура с местно значение; 3. Реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на общински сгради, в които се предоставят обществени услуги, с цел подобряване на тяхната енергийна ефективност, вкл. и дейности за производство на енергия от възобновяеми енергийни източници за собствени нужди; 4. Изграждане и/или обновяване на площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществените потребности от общинско значение; 5. Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура; 6. Реконструкция, ремонт, реставрация и/или закупуване на оборудване и/или обзавеждане на обекти, свързани с културния живот, вкл. закупуване на мобилни такива, и/или закупуване на оборудване и техника за провеждане на културни събития; 7. Дейности, насочени към създаване на „интелигентни селища“, когато са свързани с една или повече от дейностите, както следва: - Дейности, свързани с подкрепа на иновативни решения за създаване на устойчиви модели - интелигентни еко селища, социални селища, IT

	селища, ландшафтно планиране и реконструкция на стари сгради - използването на стари сгради или налични парцели в полза на местната общност; - Дейности, свързани с дигитализация и подобряване на телекомуникационната свързаност с цел устойчиво развитие на съответния район; - Дейности, свързани с подобряването на условията за живот, които биха довели до задържане на населението и привличане на нови жители. Допустимите дейности, описани по-горе трябва да отговарят на следните изисквания: 1. Да се изпълняват в съответствие с плана за интегрирано развитие на съответната община (приложимо за кандидати - общини); 2. Дейностите свързани със строително-монтажни работи, следва да бъдат в съответствие с приложимото национално законодателство в сферата на устройството на територията, инвестиционното проектиране и строителството в Република България; 3. В рамките на дейност „Изграждане, реконструкция, ремонт, оборудване и/или обзавеждане на спортна инфраструктура“ кандидатите имат възможност да извършват допустимите инвестиции и в общинска образователна инфраструктура, която включва детска градина, основно или средно училище, и в паркове; 4. Допустими за услуги за широко обществено ползване са дейности, извършвани върху имоти публична общинска собственост; 5. Дейностите са допустими, в случай че не генерират приходи, с изключение когато генерират приходи, но същите се разходват само за нестопанските и/или социалните цели на организацията и свързани изцяло с целите на проекта. За целта кандидатите представят анализ разходи-ползи, от който да е видно, че проектното предложение няма да генерира приходи или ако генерира, същите се разходват само за нестопанските цели на кандидата, свързани изцяло с целите на проекта.
<i>Допустими разходи:</i>	Допустими за подкрепа по мярката са следните инвестиционни разходи съгласно чл. 73 от Регламент (ЕС) № 2021/2115: 1. За строително-монтажни работи за изграждане, ремонт, реконструкция, преустройство, поддръжка или възстановяване - разходи, свързани с:

	а) разходи, свързани с прякото изпълнение на строително-монтажните работи за изграждане, ремонт, реконструкция, преустройство, поддръжка или възстановяване; б) непредвидени разходи в размер до 5% от стойността на одобрените разходи по буква „а“. 2. За закупуване на оборудване и/или обзавеждане; 3. За придобиване на компютърен софтуер; 4. Общи разходи, свързани с основните разходи по проекта като хонорари на архитекти, инженери и консултанти, предпроектни проучвания, придобиване на патентни права и лицензи, авторски права и строителен надзор в размер на до 12% от общия размер на допустимите разходи по проектното предложение, в това число разходи за консултантски услуги, които да не надвишават 5,7% от общия размер на допустимите разходи по проектното предложение.
Мярка М 4 „Запазване на духовния и културен живот на населението в селските райони“	
<i>Описание на целите на мярката:</i>	Целта на мярката е запазването на духовния и културния живот на населението чрез възстановяване, реставрация, ремонт и/или реконструкция на сгради с религиозно значение, което ще допринесе за запазването на културната идентичност и традиции територията и повишаване на качеството на живот на хората, живеещи в нея.
<i>Допустими кандидати:</i>	Местни поделения на вероизповеданията, които са: Признати за юридически лица по силата на чл. 10 от Закона за вероизповеданията (ЗВ) или Регистрирани като юридически лица съгласно чл. 20 от ЗВ
<i>Допустими дейности:</i>	Допустими за подпомагане в рамките на мярката са дейности, свързани с възстановяване, реставрация, ремонт или реконструкция на сгради с религиозно значение, дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства, в т.ч. закупуване и доставка на оборудване.
<i>Допустими разходи:</i>	1. За възстановяване, реставрация, ремонт или реконструкция на сгради с религиозно значение, дейности по вертикалната планировка и подобряване на прилежащите пространства, в т.ч. закупуване и доставка на оборудване.; 2. Общи разходи - Общи разходи, свързани с основните разходи по проекта като хонорари на архитекти, инженери и консултанти, предпроектни проучвания, придобиване на патентни права и лицензи, авторски права и строителен надзор в размер на до 12% от общия

	размер на допустимите разходи по проектното предложение, в това число разходи за консултантски услуги, които да не надвишават 5,7% от общия размер на допустимите разходи по проектното предложение.
Мярка 5 „Подкрепа за съхранение и популяризиране на местната идентичност, културно-историческото и природно наследство“	
<i>Описание на целите на мярката:</i>	Тя предвижда подкрепа за дейности, насочени към вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество между местни инициативни групи и МИГ, МИРГ и други сходни организации от страната и чужбина. Дейностите за сътрудничество и тяхната подготовка ще допринесат за развитието на териториите на МИГ, чрез взаимодействие и реализиране на съвместни проекти. По мярката ще се даде възможност за изпълнение на дейности, свързани с разработване на стратегия за създаване на „интелигентни селища“ („Smart-villages“).
<i>Допустими кандидати:</i>	1. Юридически лица с нестопанска цел (ЮЛНЦ) в обществена полза, регистрирани по Закона за юридическите лица с нестопанска цел; 2. Читалища, регистрирани по Закона за народните читалища; 3. Общините Борован, Враца, Вършец; 4. Местна инициативна група Борован – Враца – Вършец. МИГ Борован – Враца – Вършец е допустим кандидат/бенефициент с проект към СВОМР, само ако никой от членовете на колективния управителен орган, както и свързано с него лице по смисъла на § 1 от допълнителните разпоредби на Търговския закон, не е изпълнител или подизпълнител на дейностите и проектът, за който МИГ кандидатства за финансиране е за само за нестопански/неикономически дейности.
<i>Допустими дейности:</i>	Допустими са дейности, насочени към съхранение и популяризиране на местната идентичност, културно-историческо и природно наследство, както следва: 1. Проучвания и изследвания, свързани с местна идентичност, културно-историческо и природно наследство, местен бит, традиционни храни, музика, изкуство, история, занаяти, обичаи и ритуали, писани и неписани традиции и др.; 2. Културни и обществени събития, включително организиране и провеждане на тематични фестивали, свързани с местния фолклор и популяризиране на традиционни местни ресурси, чествания на местни празници, възстановки на обичаи, организиране на изложби,

	хепънинги, концерти, изложения и др. събития популяризиращи местните традиции, култура и природа; 3. Обучения, семинари и творчески дейности: 3.1. Организиране на семинари, обучения, обсъждания и работилници за идентифициране на местните отличителни характеристики, повишаване на осведомеността на населението, трансфер на знания и обмен на добри практики, привличане на местната общност към активност и участие; 3.2. Организиране на уъркшопи, творчески ателиета и работилници, за стимулиране на интерес към местната култура и природа, вкл. чрез опазване на околната среда. 4. Образователни и природозащитни инициативи - организиране на инициативи за опазване на природното наследство - открити уроци, еко-излети, тематични събития с образователен характер за деца, младежи и уязвими групи; опазване на околната среда и насърчаване на екологичната култура чрез опазване на природното наследство на територията; 3. Изработване и популяризиране на информационни и творчески продукти - изработка на материали и продукти за промотиране на: нематериалното културно наследство (обичаи, традиции, фолклор, традиционна кухня); природното наследство; използване на съвременни методи за дигитализация и визуализация. 4. Закупуване на материални и нематериални активи, вкл. оборудване и обзавеждане, необходими за изпълнение на проектните дейности, обосновани в проектното предложение, свързани с постигането на устойчивост на резултатите. Допустими са проекти само за неикономически/нестопански дейности. Дейностите са допустими, в случай че не генерират приходи, с изключение на случаите, когато генерират приходи, но същите се разходват само за нестопанските и/или социалните цели на организацията и са свързани изцяло с целите на проекта. За целта кандидатите представят анализ разходи-ползи, от който да е видно, че проектното предложение няма да генерира приходи или ако генерира, същите се разходват само за нестопанските цели на кандидата, свързани изцяло с целите на проекта.
Допустими разходи:	Допустими разходи, необходими за осъществяване на дейностите по проекта са: 1. Разходи за материални активи, вкл. оборудване и обзавеждане, необходими за изпълнение на проектните дейности - до 50% от общите

	допустими разходи по проекта (допустими в случай че са обосновани от кандидата и необходими за изпълнението на дейностите и постигане на устойчивост на резултатите); 2. Разходи за нематериални активи (допустими в случай че са обосновани от кандидата и необходими за изпълнението на дейностите и постигане на устойчивост на резултатите); 3. Разходи за услуги, свързани с: -допустимите дейности по проекта, включително за проучвания, анализи, събиране на данни и информационни дейности; -изработване, разпространение и излъчване на информационни и творчески продукти, материали и документи за промотиране на материалното и нематериално културно и природно наследство, дигитализация; -информираност, публичност и реклама - за изготвяне, публикуване и разпространение на публикации и информационни материали, изготвяне и излъчвания на видео и аудио материали в електронни и социални медии, изготвяне и публикуване на информация и публикации в социални мрежи, дигитален маркетинг, създаване на уеб сайтове, книги и филми. 4. Разходи за организиране, провеждане и участие в събития, в съответствие с допустимите дейности по мярката, вкл. и възнаграждения на външни експерти. 5. Общи разходи, свързани с консултантски услуги, които да не надвишават 5,7% от общите разходи по проекта.
ЗАБЕЛЕЖКА:	По отношение на допустимостта на кандидатите за всички мерки от М1 до М5: Кандидатите трябва да отговарят на изисквания, посочени в Общи изисквания към мерките и дейностите, финансирани от ЕЗФРСР към раздел 5. Описание на мерките от СВОМР. За всички мерки от М1 до М5: не са допустими проекти, дейности и разходи, посочени в Общи изисквания към мерките и дейностите, финансирани от ЕЗФРСР“ към раздел 5. Описание на мерките от СВОМР.
Мярка М6 „Сътрудничество и подготвителни дейности за него“	
Описание на целите на мярката	Мярката е насочена към подкрепа за дейности, насочени към вътрешнотериториално и транснационално сътрудничество между местни инициативни групи и МИГ, МИРГ и други сходни организации от страната и чужбина. Дейностите за сътрудничество и тяхната

	подготовка ще допринесат за развитието на териториите на МИГ, чрез взаимодействие и реализиране на съвместни проекти.
Допустими дейности	Допустими са следни дейности: 1. Разработване на съвместен продукт/услуга/дейност, вкл. разходи за материални и нематериални активи; 2. Извършване на изследвания, проучвания и анализи, директно свързани със съвместния продукт/услуга/дейност; 3. Реализиране на промоционални и маркетингови кампании; 4. Организиране на заседания, обучения, семинари, съвместни събития, срещи с потенциални партньори или партньори по проекта; 5. Извършване на информационни кампании, включващи организиране на срещи, конференции, публикуване и излъчване в медиите; 6. Дейности по координация (извършване на разходи за наемане на допълнителен персонал, пътни разходи, разходи за нощувки и храна, хонорари за експерти, разходи за превод, разходи за комуникация). Дейностите за сътрудничество трябва да отговарят на следните условия за допустимост: - да са свързани и да водят до развитието на териториите, обхванати в конкретните стратегии на МИГ; - да съответстват на и да допринасят за постигане целите и приоритетите на стратегиите за ВОМР на съответните местни инициативни групи и СПРЗСР; - да се изпълняват съгласно сключено споразумение между най-малко двама партньори - МИГ от България и/или МИГ, изпълняващи стратегии за ВОМР от друга държава - членка от ЕС; - в партньорството за дейностите по сътрудничество могат да участват и други юридически лица от страната и чужбина със собствен финансов принос. Дейностите за сътрудничество, могат да са насочени към създаване на „интелигентни селища“ („Smart-villages“) на територията на МИГ. Те следва да съответстват на Регламент (ЕС) № 2021/2115 и да са свързани с изготвянето на стратегии за създаване на интелигентни селища.
Допустими разходи	I. За дейности за сътрудничество и подготовка за него са допустими следните разходи за: 1. разработване на съвместен продукт/услуга/дейност, вкл. материални и нематериални инвестиции; 2. строително-монтажни или строително-ремонтни работи на територията на партньорите от Република България; 3. други материални и нематериални активи;

	4. изследвания и проучвания, директно свързани със сътрудничеството, включително за издаване на становища; 5. възнаграждения за външни експерти - физически или юридически лица за изпълнение на дейности, включително за преводачи; 6. възнаграждения, свързани с координацията на планираните дейности на служители на МИГ; 7. промоционални и маркетингови кампании за съвместния продукт/услуга; 8. организиране и провеждане на обучения, семинари, съвместни събития и партньорски срещи; 9. информираност - създаване на интернет страница за проекта, публикации в регионални медии, информационни конференции; 10. публичност - изготвяне и разпространение на информационни материали и осигуряване на публичност, в т.ч. информационни табели; 11. командировки на служителите на МИГ, експерти по проекта, включително преводачи, членове на колективния управителен орган и членове на колективния върховен орган на МИГ, както и други участници от територията в дейности, свързани с изпълнението на проекта, съгласно Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.) и Наредбата за служебните командировки и специализации в чужбина, приета с Постановление № 115 на Министерския съвет от 2004 г. (Обн., ДВ, бр. 50 от 2004 г.); 12. преводи (писмени и симултанни); 13. пощенски и куриерски услуги; 14. такси за издаване на документи, свързани с изпълнението на проекта. II. За дейностите за сътрудничество и подготвителни дейности за него, не са допустими разходи за: 1. разходи, за които е получено финансиране от националния бюджет или бюджета на Европейския съюз, в т.ч. по подмярка 19.4 „Текущи разходи и популяризиране на стратегия за Водено от общностите местно развитие“ от ПРСР 2014 - 2020 г.; 2. разходи за обикновена подмяна; 3. закупуване на животни; 4. закупуване на едногодишни растения; 5. закупуване на земя и сгради; 6. принос в натура; 7. разходи, платени в брой (с изключение на разходите за командировки, пощенски и куриерски услуги, такси за издаване на изискуеми документи и разходи за застрахователни премии), както и
--	--

	за опростени разходи съгласно чл. 83, ал. 1, букви "б", "в" и "г" от Регламент (ЕС) 2021/2115 на Европейския парламент и на Съвета от 2 декември 2021 година); 8. банкови такси; 9. заявени за финансиране разходи в частта им, която надвишава определените референтни стойности когато има такива; 10. възнаграждения, свързани с координация на дейностите, надвишаващи 10 на сто от стойността на допустимите разходи за всяка МИГ, партньор по проекта; 11. разходи, платени преди подаване на заявление за планирани дейности за сътрудничество и след крайния срок за тяхното извършване; 12. разходи за закупуване на транспортни средства; 13. разходи за изграждане и ремонт на места за настаняване; 14. разходи за информираност и публичност, които не отговарят на изискванията, посочени в Единния наръчник на бенефициента за прилагане на правилата за информация и комуникация 2021-2027 г., съгласно приложение № 1 от Националната комуникационна стратегия за програмен период 2021-2027 г.; 15. разходи за пътни, дневни и квартирни, извършени в полза на партньор/и по дейностите за сътрудничество; 16. разходи за командировки, надвишаващи стойностите, определени в Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.) и Наредбата за служебните командировки и специализации в чужбина, приета с Постановление № 115 на Министерския съвет от 2004 г. (Обн., ДВ, бр. 50 от 2004 г.); 17. дневни пари за командировки в чужбина, надвишаващи определените в Приложение № 2 на Наредбата за служебните командировки и специализациите в чужбина, приета с ПМС № 115 от 2004 г.; 18. за нощувки в страната, надвишаващи 120 лв. за един човек и разходи, надвишаващи определените в Наредбата за командировките в страната, приета с Постановление № 72 на Министерския съвет от 1986 г. (Обн., ДВ, бр. 11 от 1987 г.). Финансовата помощ за дейности за сътрудничество и подготвителни дейности за него се предоставя съгласно условията и реда на Раздел III. „Директно предоставяне на безвъзмездна финансова помощ“ от ЗУСЕФСУ.

популяризиране“	
Допустими дейности	Допустими за подпомагане са дейности за управление, мониторинг и оценка съгласно чл. 34, параграф 1, буква „в“ от Регламент (ЕС) 2021/1060, както и дейности, свързани с популяризирането на стратегията за ВОМР. Подпомагането за дейностите по управление, мониторинг и оценка на стратегията и тяхното популяризиране не може да надвишава 25 на сто от общия размер на публичния принос на ЕЗФРСР по стратегията. Допустими за извършване са дейности по управление, мониторинг и оценка, включително улесняването на обмена между заинтересованите страни, съгласно одобрената стратегия. Допустими за извършване са дейности по популяризиране на стратегии за ВОМР, съгласно одобрената стратегия. Крайният срок за изпълнение на дейностите по управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране е 30.09.2029 г.
Допустими разходи	I. Разходи за управление, мониторинг и оценка на СВОМР: 1.разходи за заплати, както и задължителни по силата на нормативен акт разходи за социални и здравни осигуровки за персонала, обезщетения за временна неработоспособност и други, дължими от работодателя; 2.разходи за външни услуги, възнаграждения и осигуровки, дължими от МИГ на експерти (физически или юридически лица), свързани с прилагането на стратегията (оценители, консултанти, външни експерти и други); 3.непреки разходи; 4.разходи за командировки на екипа и членовете на колективния върховен орган на МИГ; 5.разходи за закупуване на офис техника, в т. ч. правен и счетоводен софтуер и офис оборудване и обзавеждане; 6.разходи за закупуване на един лек автомобил с под 150 к.с. и с над 5+1 места за МИГ; 7.разходи за застраховане на активи, закупени със средства по подмярката от настоящия период; 8.разходи за обучения на екипа и членовете на колективния върховен орган във връзка с прилагането на стратегията за местно развитие;

	9. разходи, свързани с публични отношения, разходи за организиране на срещи на МИГ, разходи за работа в мрежа, участие на екипа и членовете на колективния върховен орган в срещи с други МИГ и други; 10. разходи за участие на МИГ в дейности на Националната и на Европейската селска мрежа за развитие на селските райони, както и на Европейската ЛИДЕР асоциация и други асоциации на МИГ; 11. финансови разходи, в т. ч. банкови такси за управление на сметки, такси за издаване на изискуеми документи; 12. разходи за мониторинг и оценка на стратегията за ВОМР; II. Разходи за популяризиране на СВОМР: 1. разходи за проучвания и анализи на съответната територия (териториални, икономически, социални и други анализи и проучвания); 2. разходи за популяризиране, информиране и публичност: 2.1. за създаване и поддръжка на интернет страница; 2.2. за създаване и реализиране на публикации в печатни и електронни медии и излъчвания в радио- и телевизионни медии на покани за организирани събития и други, свързани с популяризиране дейността на МИГ; 2.3. отпечатване на брошури, материали за обучение и други печатни материали, изработване на рекламни материали и други, свързани с популяризиране дейността на МИГ; 2.4. преводи; 2.5. изработка и монтаж на табели и билбордове за популяризиране на МИГ; 2.6. свързани с изготвяне на материали, подпомагащи потенциалните получатели на финансова помощ при разработването на дейности и подготовката на заявления; 2.7. други разходи за популяризиране, информиране и публичност; 3. разходи за организиране на обучения, семинари и информационни срещи за местни лидери и за уязвими групи и застрашени от бедност целеви групи, включително роми, свързани с подготовка, изпълнение и отчитане на проекти и други, свързани с популяризиране на стратегията за ВОМР и прилагане на подхода.
7. Описание на уредбата за управление, мониторинг и оценка, която показва капацитета на местната инициативна група да изпълни стратегията: (не повече от 6 страници);	

7.1. Организационна структура на МИГ:

- Организационна
структура/схема.

7.2. Управление на МИГ:

- Органи за управление и
контрол;

Общото събрание е колективен върховен орган за управление на МИГ Борован – Враца – Вършец и се състои от всички членове на сдружението. Съгласно устава на МИГ, делът на представителите на публичния сектор, на представителите на стопанския и на представителите на нестопански сектор, не трябва да надвишава 49% от имащите право на глас, съгласно чл.28, ал.1 от ЗЮЛНЦ. Членовете на общото събрание могат да бъдат дееспособни физически лица, които имат постоянен адрес и/или работят на територията на МИГ, или юридически лица, които имат седалище и адрес на управление на територията на МИГ, както и клон на юридическо лице, ако клонът е регистриран на територията на действие на МИГ най-малко 5 години преди подаване на заявление за предоставяне на финансова помощ. Управителният съвет е колективен орган за управление на МИГ Борован – Враца – Вършец. УС се състои от 7 лица. Делът на представителите на публичния сектор, на представителите на стопанския и на представителите на нестопански сектор, не трябва да надвишава 49% от имащите право на глас. Представителите на едно и също юридическо лице имат право на 1 глас.

Комисиите за подбор на проектни предложения по мерките, финансирани от стратегията за BOMP, създадени по решение на

	Управителния съвет. Съставът, правомощията и срокът на съществуването им се определя с решението за създаването им. Правомощията на УС са разписани в Устава на Сдружението. 1. Прилага одобрената Стратегия за ВОМР, актуализира я при необходимост и организира нейното изпълнение при спазване на нормативните изисквания и договорните задължения към финансиращите институции; 2. Приема доклада за прилагане на Стратегията за ВОМР, изготвен от Изпълнителния директор; 3. Утвърждава критериите за избор на външни експерти, наемани от МИГ Борован – Враца – Вършец ; 4. Избира външни експерти за участие в Комисията за избор на проекти; 5. Приема правила за работата на Комисията за избор на проекти. Управление на МИГ: МИГ Борован – Враца – Вършец се представлява от Управителния съвет, чрез неговия Председател. Председателят на УС представлява МИГ пред трети лица, организира изпълнението и упражняването на правата и задълженията на сдружението по тях и извършва всички правни и фактически действия по договорите. Основните правомощия на Председателят на Управителния съвет са: Организира изпълнението на решенията на Общото събрание и Управителния съвет; Организира дейността на Сдружението, осъществява оперативното му ръководство, осигурява стопанисването и опазването на неговото имущество; Сключва трудови договори със служителите на сдружението; Докладва незабавно на УС за съществено обстоятелства, касаещи дейността на сдружението; Свиква и ръководи заседанията на Управителния съвет; Назначава Комисията за избор на проекти; Подписва договора с Изпълнителния директор. Механизъм за вземане на решение: Процедурите и механизмът за вземане на решение от органите на МИГ са описани в Устава за устройство и дейността на Сдружение за осъществяване на дейност в обществена полза „МИГ Борован – Враца - Вършец“. Всеки от органите на Сдружението се отчита пред горе-стоящия орган. Комисии за избор на проекти – Комисиите за избор на проекти на кандидати по мерки от стратегията за ВОМР, се създават в съответствие с устава на МИГ и процедурни правила на МИГ-а, разработени в съответствие с актуалното законодателство и указанията на УО на програмата/програмите финансиращи СВОМР. Делът на представителите на публичния сектор в една
--	---

	оценителна комисия не може да превишава 50 на сто от имащите право на глас членове.
- Описание на позициите и изискванията към изпълнителния директор и персонала.	За прилагане на СВОМР за периода 2023 - 2027 г., МИГ - предвижда изпълнение на СВОМР със следния персонал: • Изпълнителен директор; • Експерт по прилагане на СВОМР - 2 бр. Счетоводството на Сдружението ще бъде възложено като външна услуга. Персоналът на МИГ – Изпълнителният директор и Експертите по прилагане на СВОМР ще бъдат наети на трудов договор, съгласно правилата на МИГ. Минимални изисквания за заемане на длъжността „Изпълнителен директор“: • завършено висше образование, най малко степен „магистър“; • общ трудов стаж най-малко 5 години; • управленски опит най-малко две години; • опит в реализиране на проект, програма или стратегия със стойност над 100 хиляди лева, финансирани от ЕС или от други международни донори. Минимални изисквания за заемане на длъжността „Експерт по прилагане на СВОМР“: • завършено висше образование, най-малко степен „бакалавър“; • общ трудов стаж най-малко две години.
7.3. Капацитет на местната инициативна група да изпълни стратегията за ВОМР:	
- Административен капацитет;	Лицата, предложени за длъжностите Изпълнителен директор и Експерт по прилагане на СВОМР притежават необходимия опит и квалификация за успешното реализиране на СВОМР.
- Материално – технически капацитет;	Осигурени самостоятелен офис и помещения, извън работните, с достъпна среда: МИГ разполага с работните помещения, помещения в които да се извършват дейности по обучения, информиране и консултиране на заинтересованите лица от територията, които са с достъп за инвалиди и трудноподвижни лица, архивни помещения и самостоятелна заседателна зала за период на прилагане на стратегията за ВОМР за периода 2023 - 2027 година. Сключен е договор с осигуряване на офис, включващ следните помещения:

	1) работно помещение – 2 работни места, техническо оборудване и обзавеждане, за изпълнение на дейността, както следва: стационарен компютър - 3 бр.; мултифункционално устройство, вкл. принтер и скенер - 1 бр. 2) помещение за обучения, информиране и консултиране на заинтересованите лица от територията МИГ; 3) самостоятелна заседателна зала; 4) архивно помещение. Осигурена достъпна среда за инвалиди и трудноподвижни лица до работното помещение на МИГ.
- <i>Финансов капацитет;</i>	МИГ Борован-Враца-Вършец ще осигури финансов ресурс в размер до 5% от сумата на финансовия ресурс за дейностите, свързани с управление, мониторинг и оценка на стратегията и нейното популяризиране, а именно финансов ресурс. Наличният финансов ресурс ще позволи, МИГ да разполага с оборотни средства за изпълнение на Стратегията.
7.4. Описание на системата за мониторинг и оценка: За проследяване напредъка в изпълнението на дейностите и резултатите от прилагане на Стратегията за ВОМР за периода 2023 – 2027 година, МИГ ще прилага система за текущ мониторинг и оценка. Тази система включва всички дейности за мониторинг и оценка: • Текущо събиране на данни за мониторинговите индикатори и тяхното актуализиране; • Обобщаване и анализ на събраните данни по мониторинговите индикатори - минимум веднъж годишно - в рамките на годишни доклади за изпълнение на СВОМР и дейностите по управление; • Външна годишна оперативна оценка, свързана с оперативни или стратегически въпроси по изпълнение на Стратегията за ВОМР като цяло или отделни приоритети или мерки, при необходимост; • Външна междинна оценка - ежегодно; • Последваща оценка в последната година от изпълнението на Стратегията за ВОМР.	
8. Описание на прилагането на хоризонталните принципи на ЕС съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) 2021/1060 при изпълнението на стратегията: (не повече от 2 страници)	
В процеса на изпълнение на СВОМР, МИГ ще гарантира прилагане на хоризонталните принципи на ЕС съгласно чл. 9 от Регламент (ЕС) 2021/1060, а именно: 1. зачитане на основните права и спазването на Хартата на основните права на Европейския съюз; 2. насърчаване на равенството между мъжете и жените, интегрирането на принципа на равенство между половете и отчитането на социалните аспекти на пола;	

3. предотвратяване на всякаква дискриминация, основана на пол, расов или етнически произход, религия или вероизповедание, увреждане, възраст или сексуална ориентация, по време на подготовката, изпълнението, мониторинга, докладването и оценката на СВМР, по-специално достъпността за хората с увреждания да се взема под внимание през целия процес на подготовка и изпълнение;
4. насърчаване на устойчивото развитие и принципът за ненанасяне на значителни вреди и опазване на околната среда.